

[φυλλάδιο Γλώσσας - Ε' τάξη

Ιούνιος 2023

Αθήνα - Παγκράτι

**2ο Δημοτικό Σχολείο
Αθηνών**

Φωτεινή Μπαγέρη]

- **Ο χρόνος**
(Πώς δηλώνεται, εκφράζεται)

Όταν θέλουμε να δείξουμε **πότε συμβαίνει κάτι**, χρησιμοποιούμε:

- **Τους χρόνους των ρημάτων** (δηλαδή τις μορφές που παίρνουν τα ρήματα για να φανερώσουν **πότε** και **πώς** συμβαίνει/γίνεται κάτι.)

Ως προς το **πότε** συμβαίνει κάτι, τα ρήματα διακρίνονται στις παρακάτω **κατηγορίες χρόνων**:

παροντικοί, αυτοί που αναφέρονται στο παρόν

παρελθοντικοί, αυτοί που αναφέρονται στο παρελθόν

μελλοντικοί, αυτοί που αναφέρονται στο μέλλον

Ως προς το **πώς** συμβαίνει κάτι,
τα ρήματα διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες χρόνων:

- **Εξακολουθητικοί** (όταν κάτι γίνεται/συμβαίνει συνέχεια)

- **Συνοπτικοί** (όταν κάτι γίνεται/συμβαίνει στιγμιαία, συνοπτικά)

- **Συντελεσμένοι** (όταν κάτι έχει συμβεί, έχει τελειώσει προτού συμβεί κάτι άλλο)

- **Χρονικά επιρρήματα** (απαντούν στην ερώτηση: **πότε;**)

...Τώρα, σήμερα, χθες, πριν, αύριο, κάποτε, τότε, οπότε (και τότε), φέτος, κάπου κάπου, αργότερα, ύστερα, έπειτα...

- **Φράσεις με προθέσεις** (απαντούν στην ερώτηση: **πότε;**)

...Σε λίγο, για λίγο, κατά το βραδάκι, προς το απόγευμα, κατά τις 5.00 μ.μ....

- **Χρονικές προτάσεις** (απαντούν στην ερώτηση: **πότε;**)

...όταν επιστρέψουμε, μόλις τελείωσα το μάθημα, αφού γύρισες, αφότου πήγαμε, καθώς επιστρέψαμε, ώσπου να επιστρέψω...

• Τα είδη των προτάσεων

1. **Κύριες** ή αλλιώς **ανεξάρτητες** προτάσεις είναι οι προτάσεις που μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο. Εκφράζουν ένα ολοκληρωμένο/πλήρες νόημα και έτσι, δεν εξαρτώνται από άλλες προτάσεις να συμπληρώσουν/ολοκληρώσουν το νόημά τους.

π.χ. Την Κυριακή θα επισκεφτούμε το μουσείο της Ακρόπολης.
Χθες φάγαμε με την οικογένεια μου σε ένα όμορφο ταβερνάκι, δίπλα στη θάλασσα.
Η εξέλιξη της πανδημίας τα δύο τελευταία χρόνια, μας επηρέασε όλους.

2. **Δευτερεύουσες** ή αλλιώς **εξαρτημένες** προτάσεις είναι οι προτάσεις, οι οποίες δεν μπορούν να σταθούν μόνες τους στο λόγο, επειδή δεν εκφράζουν ένα ολοκληρωμένο/πλήρες νόημα.
Γι' αυτό και εξαρτώνται από άλλες προτάσεις για να συμπληρώσουν/ολοκληρώσουν το νόημά τους.

Οι δευτερεύουσες προτάσεις **εισάγονται με συνδέσμους**, άκλιτες λέξεις δηλαδή, που συνδέουν προτάσεις ή λέξεις της ίδιας πρότασης, μεταξύ τους.

Κύρια πρόταση

Δευτερεύουσα χρονική πρόταση

(που εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο «όταν»)

π.χ. Διάβασε το συγκεκριμένο άρθρο, όποτε βρεις χρόνο.

Δευτερεύουσα χρονική πρόταση   *Κύρια*

Μόλις φτάσεις στο σπίτι, τηλεφώνησε μου.

Πώς εκφράζεται ο χρόνος

▶ Οι προτάσεις που φανερώνουν/δηλώνουν χρόνο, λέγονται **δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις** και **εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους**:

Χρονικοί Σύνδεσμοι

όταν, σαν, ενώ,
καθώς, αφού, αφότου
πριν, πριν να, μετά που, μέχρι που/να
μόλις, προτού, ώσπου, ωςότου
όσο, όσο που, όποτε, άμα, ενόσω...

- ▶ **Για να εκφράσουμε τον χρόνο**, εκτός από τις δευτερεύουσες χρονικές προτάσεις, χρησιμοποιούμε **φράσεις με προθέσεις** οι οποίες (προθέσεις) είναι οι παρακάτω:

Προθέσεις

με, σε, για

ως, προς, ίσαμε

από, προς

μετά, μεταξύ, κατά, ανά, παρά,

εναντίον

δίχως, χωρίς, ίσαμε

εξαιτίας, λόγω

π.χ. Προς το μεσημέρι θα περάσω από το σπίτι σου.

Ανά διετία, αλλάζω γυαλιά.

Στην αρχή συζητήσαμε και στη συνέχεια παρακολουθήσαμε ένα ντοκιμαντέρ.

- ▶ Τον χρόνο τον εκφράζουμε επίσης με **επιρρήματα** αλλά και με **ουσιαστικά με λειτουργία επιρρήματος**

π.χ. Αύριο έχω ραντεβού με τον παιδίατρο.

Μόλις έφτασα!

Το πρωί θα ξεκινήσουμε στις 08:00.

Έχω μάθημα αγγλικών το απόγευμα.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Στις παρακάτω περιόδους να βρείτε και να υπογραμμίσετε **λέξεις**, **φράσεις** και **προτάσεις** που φανερώνουν **χρόνο** (ακολουθώντας το παράδειγμα)

π.χ. Όταν τον συνάντησα, τον αγκάλιασα σφιχτά.

Δευτερεύουσα χρονική πρόταση που εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο «**όταν**»

(α) Μόλις μάθεις νέα της, τηλεφώνησε μου.

.....
.....

(β) Όσο περνά ο καιρός, τόσο βελτιώνει την τεχνική του.

.....
.....

(γ) Θα επιστρέψω σε λίγο.

.....

(δ) Θα επιστρέψουμε το βράδυ.

.....

(ε) Από πέρυσι έχω να τον δω.

.....

(στ) Ως το απόγευμα, θα έχω ολοκληρώσει την εργασία μου.

.....

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να μεταφέρετε τα ρήματα των προτάσεων στο χρόνο που ζητείται:

- Ο Μαρίνος δίνει εξετάσεις το καλοκαίρι για το πτυχίο ξένης γλώσσας. **(Συνοπτικός.Μελ.)**

.....
.....

- Κάθε χρόνο μας επισκέπτεται ο παππούς στην Αθήνα. **(Παρατατικός)**

.....
.....

- Είμαστε πολύ καλά προετοιμασμένοι για τις εξετάσεις. **(Παρατατικός)**

.....
.....

- Παρατηρώ τις αλλαγές του καιρού. **(Παρατατικός)**

.....
.....

- Τελειώνω την εργασία μου σύντομα. **(Συντελεσμένος Μελ.)**

.....
.....

- Κυλά δροσερό νερό από την πηγή. **(Παρατατικός)**

.....
.....

- Πότε φεύγετε για το χωριό; **(Συνοπτικός.Μελ.)**

.....

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 3

1. Να συμπληρώσετε

- **ται**

ή

- **τε**

- I. Οι μαθητές στις εκπαιδευτικές επισκέψεις, συνοδεύον..... από τις/τους εκπαιδευτικούς.
- II. Καθημερινά καταγράφον..... οι απουσίες των μαθητών.
- III. Να σχηματίσε..... προτάσεις.
- IV. Μόλις τελειώσε..... τις εργασίες σας, μπορεί..... να βγεί..... στην αυλή.
- V. Να διαβάξε..... με προσοχή την εκφώνηση της άσκησης.
- VI. Καταλαβαίνε..... παιδιά, τι πρέπει να κάνε..... στη συγκεκριμένη άσκηση;
- VII. Το φυτό αναπτύσσε..... σιγά σιγά.
- VIII. Συνεργάζε..... με τους συμμαθητές της και απολαμβάνει τη μαθησιακή διαδικασία.
- IX. Μοίραζε..... το δωμάτιο με τα αδέρφια του και δεν ενοχλεί..... καθόλου.
- X. Βελτίωνε..... η γλωσσική έκφραση των παιδιών και στον προφορικό αλλά και στον γραπτό λόγο.

2. Να συμπληρώσετε τα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις **στο πρόσωπο** που ζητείται:

- Αφού ..... [ντύνομαι - **γ' πληθ.**] με τα κατάλληλα ρούχα, ξεκίνησαν για το χιονοδρομικό κέντρο όπου ..... [χρησιμοποιώ - **γ' πληθ.**] τον κατάλληλο εξοπλισμό.
- Χθες ..... [πονώ - **γ' ενικό.**] το κεφάλι μου.
- Μέχρι και πριν δύο χρόνια ..... [κατοικώ - **α' πληθ.**] στην Καλλιθέα.

- Πέρυσι ..... [είμαι - **α' πληθ.**] δεκαεννιά μαθητές στο τμήμα.
- Πόσοι μαθητές ..... [είμαι - **β' πληθ.**] φέτος στο σχολείο;
- Μην ..... [ανησυχώ - **β' πληθ.**] καθόλου.

3. Να συμπληρώσετε τις προτάσεις:

Πρόσεχε, όταν _____

Όχι μόνο _____

Αν είχα _____

Ισχυρίζεται _____

Αναβλήθηκε _____

Εντυπωσιάστηκα _____

Περιβάλλεται _____

Αναλογίσου _____

Ενδεχομένως _____

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 4

1. Να συμπληρώσετε τα ρήματα στον **χρόνο** και το **πρόσωπο** που ζητείται:

- ▶ Η Αναστασία ..... [κατευθύνομαι - **γ' ενικό Αορίστου**] προς το γραφείο του διευθυντή.
- ▶ Εκτιμώ ότι ..... [φτάνω - **β' ενικό Συνοπτ.Μελ.**] πολύ νωρίτερα από εμένα στον κινηματογράφο.
- ▶ Με τον παππού ..... [ψήνω - **α' ενικό Αορίστου**] ένα πολύ νόστιμο κοκορέτσι.
- ▶ ..... [εκφράζομαι - **γ' πληθ. Αορίστου**] σοβαρές επιφυλάξεις, σχετικά με την εγκυρότητα του εγγράφου.
- ▶ Πολύ φοβάμαι ότι στο μέλλον ..... [γκρεμίζομαι - **γ' πληθ. Συντελ. Μελ.**] οι παλιές μονοκατοικίες και στη θέση τους ..... [χτίζομαι - **γ' πληθ. Συντελ. Μελ.**] πολυκατοικίες.
- ▶ Ο νεαρός αθλητής ..... [γυμνάζομαι - **γ' ενικό Ενεστώτα**]
- ▶ Τα περισσότερα μαθητικά του χρόνια τα ..... [ζω - **γ' ενικό Αορίστου**] στο χωριό.
- ▶ ..... [προχωρώ - **γ' ενικό Αορίστου**] με πολλή αυτοπεποίθηση.

2. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε αρχικά και να υπογραμμίσετε τις **λέξεις (ουσιαστικά), φράσεις και προτάσεις** που φανερώνουν **χρόνο** και στη συνέχεια να γράψετε, πώς εκφράζεται ο χρόνος.

- Καθώς περπατούσαμε, συζητούσαμε για διάφορα θέματα της επικαιρότητας.

.....

- Όσπου να το καταλάβω, είχε ήδη φύγει.

.....

- Τα βράδια μου αρέσει να κοιτάζω τα αστέρια στον ουρανό.

.....

- Στα επόμενα δύο χρόνια, θα έχω εξοφλήσει το δάνειο του σπιτιού μου.

.....

- Τώρα μπορείς να ξεκουραστείς.

.....

- Στην αρχή θα κάνουμε πρόσθεση και ύστερα θα συνεχίσουμε με διαίρεση.

.....

- Πρόσφατα βραβεύτηκε από την πολιτεία για την προσφορά της στην επιστήμη της βιολογίας.

.....

- Πέρσι έκανα πολυήμερες διακοπές στο Παρίσι.

.....

3. Να σχηματίσετε προτάσεις, με τις παρακάτω λέξεις:

[οργανισμός, προορισμός, οδηγίες, διαφωνίες, πεζοπορία, ευδιάκριτοι]

(α) .....
.....

(β) .....
.....

(γ) .....
.....

(δ) .....
.....

(ε) .....
.....

(στ) .....
.....

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 5

1. Να συμπληρώσετε **- ΤΑΙ ή - ΤΕ**

Μην αμφιβάλλε... καθόλου για τις καλές της προθέσεις.

Φαίνε... πως θα χρειαστεί τη βοήθειά σας. Μη του την αρνηθεί... .

Μην επιτρέπε... να σας συμπεριφέρε... με αυτόν τον αήθη τρόπο.

Τα μέλη μιας ομάδας ενώνον... με κοινούς στόχους, αξίες και εμπειρίες.

Το σχολείο αποτελεί... από πολλές ομάδες και αυτές είναι των μαθητών, των εκπαιδευτικών, των εργαζομένων σε αυτό και των γονέων.

Έχε... υποχρέωση να τηρεί... και να εφαρμόζε... τους κανόνες της σχολικής μονάδας.

Παιδιά, ποια δικαιώματά σας γνώριζε... ;

Άκουγε... πως θα παρουσιάσει σύντομα τη νέα του ποιητική συλλογή.

Διηγείσ... με πολύ **γλαφυρό** (=με παραστατικότητα, εκφραστικότητα) **ύφος** την ιστορία.

2. Να συμπληρώσετε **η** **ι** ή **ει**

Αρκετοί ενήλικες μετακ...νούνται με ποδήλατα, στην καθημερινότητά τους.

Θα ακολουθ...σετε πιστά τις οδηγίες.

Πώς θα μετακινηθ...τε ;

Ο Μάκης τακτοποι...σε τα ρούχα στην ντουλάπα.

Πότε θα τακτοποι...σετε τα έγγραφα σας;

Καταστράφ...κε ολοσχερώς το σπίτι από τον σεισμό.

Η Μαρία απολαμβάνει την περιποί...ση προσώπου.

Η κινητοποί...ση ήταν άμεση.

Προβληματ...στ...καμε ύστερα από την ενημέρωση.

Αντιμετωπ...στ...καν οι δυσκολίες, με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

3. Με τις παρακάτω λέξεις, αφού πρώτα μελετήσετε τη σημασία τους, να σχηματίσετε προτάσεις:

α. διαβάλλετε

(διαβάλλω = κατηγορώ ψευδώς, δυσφημώ, συκοφαντώ, κακολογώ)

β. πρωτοβουλία

(= η ικανότητα να ενεργείς αυτόνομα και να κινείς πρώτος τις εξελίξεις)

(= ενέργεια που γίνεται μετά από αυτόνομη σκέψη και απόφαση)

γ. Επιφυλάξεις

(επιφύλαξη = ο δισταγμός, ο ενδοιασμός, η αμφισβήτηση, ο ευγενικός τρόπος να εκφράσει κάποιος τη διαφωνία ή τη δυσπιστία του)

(Πηγή: el.m.wiktionary.org)

α. _____
_____

β. _____
_____

γ. _____
_____

4. Να σχηματίσετε προτάσεις τώρα, με τις παρακάτω φράσεις:

[φυσικό περιβάλλον, σχολικό περιβάλλον, φιλικό προς το περιβάλλον]

α. _____
_____

β. _____
_____

γ. _____
_____

Ενότητα 1 - Φύλλο Εργασίας 6

1. Να συμπληρώσετε η ει ι οι , όπου χρειάζεται:

- ▶ Κιν...τοποι...θηκε όλος ο κρατικός μηχανισμός προκειμένου να παραμείνει ανοιχτή και ασφαλής, η εθνική οδός.
- ▶ Η καθημερινή μετακ...νηση στη δουλειά της, είναι εξαιρετικά χρονοβόρα.
- ▶ ... συνθήκες έχουν αλλάξ... και απατ...ται επαναπροσδιορισμός του τρόπου δράσης μας.
- ▶ ... πολίτες ενός κράτους δεν έχουν μόνο δικαιώματα αλλά και υποχρεώσ...ς.
- ▶ ... παρακολούθ...σ... του σεμιναρίου δεν είναι υποχρεωτικ... .
- ▶ Στόχος τ...ς Μαρίας είναι να περάσ... με καλή βαθμολογία στ...ς εξετάσ...ς .
- ▶ Προσφέρθ...κε να τους βοηθ...σ... .
- ▶ Έχει δημιουργ...σ... μια θαυμάσια ...κογέν...α.

2. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε **λέξεις, φράσεις** και **προτάσεις** που φανερώνουν χρόνο και να γράψετε, **πώς εκφράζεται ο χρόνος** (όπως στα παραδείγματα)

π.χ. (1) Θα περάσω από το σπίτι σου **αργότερα**.

Χρονικό επίρρημα (ή αλλιώς...επίρρημα που φανερώνει χρόνο)

π.χ. (2) Θα περάσω από το σπίτι σου **το απόγευμα**.

Ουσιαστικό που λειτουργεί ως επίρρημα του χρόνου

π.χ. (3) **Αφότου συζητήσαμε**, λύσαμε και την παρεξήγηση.

Δευτερεύουσα χρονική πρόταση που εισάγεται με τον χρονικό σύνδεσμο «**αφότου**»

π.χ. (4) **Σε λίγο** θα φάμε.

Φράση με πρόθεση που φανερώνει χρόνο

α) Σκέφτομαι να επισκεφτούμε την Ακρόπολη, προς την άνοιξη.

.....

β) Όποτε βρεις λίγο χρόνο, διάβασε το άρθρο που σου έστειλα.

.....

γ) Το μεσημέρι πέρασα από το σπίτι της γιαγιάς.

.....

δ) Κάποτε μου υποσχέθηκες ότι θα πάμε μαζί ένα ταξίδι στην Ιταλία και δεν τήρησες την υπόσχεση σου.

.....

ε) Μέχρι να επιστρέψω από τη δουλειά, ολοκλήρωσε τις εργασίες σου.

.....

3. Στις παρακάτω προτάσεις, να συμπληρώσετε τα ρήματα στο **πρόσωπο** και τον **χρόνο** που ζητείται:

- Η δασκάλα μου με ..... [ενθαρρύνω - γ' ενικό - **Παρατατικός**] να συνεχίσω την Προσπάθεια.
- Παιδιά, ... [είμαι - α' πληθ. - **Ενεστώτας**] πολύ ικανοποιημένοι με την επίδοσή σας.
- Η Αναστασία ..... [τοποθετώ - γ' ενικό - **Συνοπτ. Μελ.**] καινούρια κάγκελα.
- ..... [μεταποιώ - α' ενικό - **Παρακείμενος**] αρκετά ρούχα της μητέρας μου.
- Μολονότι δεν είχαμε πολύ κόσμο σήμερα να εξυπηρετήσουμε, ...
[κουράζομαι - α' πληθυντικό - **Αόριστος**]
- Μέχρι το Πάσχα ..... [ολοκληρώνω - α' ενικό - **Συντ.Μέλλοντας**]
- Ο Πάνος ..... [οδηγώ - γ' ενικό - **Παρατατικός**] με σταθερή ταχύτητα.
- ..... [είμαι - α' πληθ. - **Παρατατικός**] απόλυτα σίγουροι για την θετική έκβαση της υπόθεσης.

4. Σχηματίστε τρεις (3) προτάσεις ,οι οποίες να εμπεριέχουν **1-χρονικό επίρρημα, 1-φράση με πρόθεση** που να εκφράζει χρόνο **και 1-χρονική πρόταση** (η οποία να συνοδεύεται από την κύρια).

Σημείωση: Τη δευτερεύουσα πρόταση τη χωρίζουμε από την κύρια, σημειώνοντας ένα **κόμμα** ανάμεσά τους.)

α) _____

_____

β) _____

_____

γ) _____

• Ρήματα - Εγκλίσεις

Ρήμα είναι ο βασικός/κύριος όρος της πρότασης που **φανερώνει** ότι *κάποιος, κάποια, κάποιο* (δηλαδή το υποκείμενο) **κάνει μια ενέργεια** (πράττει κάτι) **ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.**

π.χ. Η νοσηλεύτρια **φροντίζει** τους ασθενείς.

Η μαθήτρια **δέχτηκε** βοήθεια από τη δασκάλα της.

Ο μαθητής **φαινόταν** προβληματισμένος.

Οι διάφορες **μορφές** που παίρνει το ρήμα για να φανερώσει/δείξει με ποιον τρόπο/πώς παρουσιάζεται/**εκφράζεται** το νόημά του (από εκείνον που μιλάει), λέγονται **εγκλίσεις**.

Οι **εγκλίσεις** είναι τρεις: → η **οριστική**

→ η **υποτακτική**

→ η **προστακτική**

Όταν δίνουμε οδηγίες σε κάποιον, για παράδειγμα πώς θα κατευθυνθεί κάποιος ή πώς να χρησιμοποιήσει μια συσκευή ή να κατασκευάσει κάτι, τότε **χρησιμοποιούμε τις εγκλίσεις** των ρημάτων.

- Την **οριστική** τη χρησιμοποιούμε όταν επιθυμούμε το **ύφος** μας να είναι **έμμεσο** και **ουδέτερο**.

π.χ. Προτού ξεκινήσουμε να λύνουμε την άσκηση, **διαβάζουμε** με προσοχή την εκφώνηση.

- Την **υποτακτική** τη χρησιμοποιούμε όταν επιθυμούμε το **ύφος** μας να είναι **ευγενικό** και **συμβουλευτικό**.

π.χ. Προτού ξεκινήσετε να λύνετε την άσκηση, **να διαβάσετε** με προσοχή την εκφώνηση.

- Την **προστακτική** τη χρησιμοποιούμε όταν επιθυμούμε το **ύφος** μας να είναι **άμεσο** και **επιτακτικό** ή **κάνουμε παράκληση** ή **μια ευχή**.

π.χ. Προτού ξεκινήσετε να λύνετε την άσκηση, **διαβάστε** με προσοχή την εκφώνηση.

Συγκεκριμένα, **όταν δίνουμε οδηγίες** μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε:

1) **Οριστική Ενεστώτα**

π.χ. **Βουρτσίζουμε** τα δόντια μας το βράδυ πριν κοιμηθούμε.

(Σαν να περιγράφουμε δηλαδή σε κάποιον, με ευγενικό τρόπο τι να κάνει.)

2) **Υποτακτική Ενεστώτα ή Υποτακτική Αορίστου ή Υποτακτική Παρακειμένου**

π.χ. **(1) Να βουρτσίζετε** τα δόντια σας το βράδυ πριν κοιμηθείτε.

π.χ. **(2) Να βουρτσίσετε** τα δόντια σας το βράδυ πριν κοιμηθείτε.

π.χ. **(3) Να έχετε βουρτσίσει** τα δόντια σας το βράδυ πριν κοιμηθείτε.

(Με άμεσο τρόπο λέμε σε κάποιον/α τι να κάνει.)

3) **Προστακτική Ενεστώτα ή Προστακτική Αορίστου**

π.χ. **(1) Βουρτσίζετε** τα δόντια σας το βράδυ πριν κοιμηθείτε.

π.χ. **(2) Βουρτσίστε** τα δόντια σας το βράδυ πριν κοιμηθείτε.

(Με άμεσο τρόπο λέμε σε κάποιον/α τι να κάνει.)

Ρήματα [Θέμα - Κατάληξη - Χαρακτήρας]

A. Ρήματα Α΄Συζυγίας - Ενεργητική Φωνή

• Θέμα

Είναι **το κομμάτι/μέρος** του ρήματος που **δεν αλλάζει**, παραμένει δηλαδή σταθερό κατά τη διάρκεια της κλίσης του (σε όλα τα πρόσωπα).

π.χ. *Θέμα* Ενεστώτα **Ενεργητικής** Φωνής

γράφ - ω
γράφ - εις
γράφ - ει
γράφ - ουμε
γράφ - ετε
γράφ - ουν

Θέμα Αορίστου **Ενεργητικής** Φωνής

έ - **γράφ** - α
έ - **γράφ** - ες
έ - **γράφ** - ε
γράφ - αμε
γράφ - ατε
έ - **γράφ** - αν

• κατάληξη

Είναι **το τελευταίο κομμάτι/μέρος** του ρήματος που **αλλάζει**, κατά τη διάρκεια της κλίσης.

π.χ. *Κατάληξη* Ενεστώτα

γράφ - **ω**
γράφ - **εις**
γράφ - **ει**
γράφ - **ουμε**
γράφ - **ετε**
γράφ - **ουν**

Κατάληξη Αορίστου

έ - γραψ - **α**
έ - γραψ - **ες**
έ - γραψ - **ε**
γράφ - **αμε**
γράφ - **ατε**
έ - γραψ - **αν**

• Χαράκτηρας

Είναι το **τελευταίο γράμμα** του θέματος.

π.χ. Χαράκτηρας Ενεστώτα

↓
γρά **φ** - ω
γρά **φ** - εις
γρά **φ** - ει
γρά **φ** - ουμε
γρά **φ** - ετε
γρά **φ** - ουν

Χαράκτηρας Αορίστου

↓
έγρα **ψ** - α
έγρα **ψ** - ες
έγρα **ψ** - ε
γρα **ψ** - αμε
γρά **ψ** - ατε
έγρα **ψ** - αν

Β. Ρήματα Β΄ Συζυγίας - Ενεργητική Φωνή

• Θέμα

Είναι **το κομμάτι/μέρος** του ρήματος που **δεν αλλάζει**, παραμένει δηλαδή σταθερό κατά τη διάρκεια της κλίσης του (σε όλα τα πρόσωπα).

π.χ. *Θέμα Ενεστώτα* **Ενεργητικής Φωνής**

αγαπ - ώ
αγαπ - άς
αγαπ - ά
αγαπ - ουμε
αγαπ - άτε
αγαπ - ούν

Θέμα Αορίστου **Ενεργητικής Φωνής**

αγάπησ - α
αγάπησ - ες
αγάπησ - ε
αγαπήσ - αμε
αγαπήσ - ατε
αγάπησ - αν

• Κατάληξη

Είναι **το τελευταίο κομμάτι/μέρος** του ρήματος που **αλλάζει**, κατά τη διάρκεια της κλίσης.

π.χ. *Κατάληξη Ενεστώτα*

αγαπ - **ώ** [ή - **άω**]
αγαπ - **άς**
αγαπ - **ά** [ή - **άει**]
αγαπ - **ούμε** [ή - **άμε**]
αγαπ - **άτε**
αγαπ - **ούν** [ή - **άνε**]

Κατάληξη Αορίστου

αγάπ - **ησα**
αγάπ - **ησες**
αγάπ - **ησε**
αγαπ - **ήσαμε**
αγαπ - **ήσατε**
αγάπ - **ησαν**

• Χαρακτήρας

Είναι **το τελευταίο γράμμα** του θέματος.

π.χ. Χαρακτήρας Ενεστώτα

↓
αγα **π** - ώ
αγα **π** - άς
αγα **π** - άς
αγα **π** - ούμε
αγα **π** - άτε
αγα **π** - ούν

Χαρακτήρας Αορίστου

↓
αγάπη **σ** - α
αγάπη **σ** - ες
αγάπη **σ** - ε
αγαπή **σ** - αμε
αγαπή **σ** - ατε
αγάπη **σ** - αν

- Υποτακτική έγκλιση
- Προστακτική έγκλιση

Υποτακτική Έγκλιση

- Υποτακτική Ενεστώτα

να + ρήμα στον *Ενεστώτα*

π.χ. να γράφω   να ακουμπώ   να οδηγώ
να έρχομαι   να αναρωτιέμαι   να μιμούμαι

- Υποτακτική Αορίστου

να + *θέμα Αορίστου* +

ω

π.χ. να **γράψω**   να **ακουμπήσω**   να **οδηγήσω**
να έρθω   να αναρωτηθώ   να μιμηθώ

- Υποτακτική Παρακειμένου

να έχω + *θέμα Αορίστου* +

ει

π.χ. να έχω γράψει   να έχω ακουμπήσει   να έχω οδηγήσει
να έχω έρθει   να έχω αναρωτηθεί   να έχω μιμηθεί

Προστακτική Έγκλιση

A. Ενεργητική Φωνή - Ρήματα Α' & Β' Συζυγίας

(Η προστακτική συναντάται μόνο στο β' ενικό & β' πληθυντικό)

• Προστακτική Ενεστώτα

Θέμα **Ενεστώτα** + ε
+ ετε

π.χ. γράφω → γράφ - ε
γράφ - ετε

Θέμα **Ενεστώτα** + α
+ άτε

π.χ. ακουμπώ → ακούμπ - α
ακουμπ - άτε

• Προστακτική Αορίστου

Θέμα **Αορίστου** + ε
+ τε

π.χ. γράψ - ε
γράφ - τε

Θέμα **Αορίστου** + ε
+ τε

π.χ. ακούμπησ - ε
ακουμπήσ - τε

B. Παθητική Φωνή - Ρήματα Α' & Β' Συζυγίας

• Προστακτική Ενεστώτα

[Θέμα **Ενεστώτα** + ου
+ εστε]

π.χ. λύνομαι → [λύνου
λύνεστε]

• Προστακτική Αορίστου

Θέμα **Αορίστου** Ενεργητικής φωνής + ου
Θέμα **Αορίστου** Παθητικής φωνής + είτε

π.χ. λύνομαι → λύσου
λυθείτε

έλυσα
λύθηκα

αγαπιέμαι → αγαπήσου
αγαπηθείτε

Σημαντική Παρατήρηση: Τα ρήματα Β' συζυγίας στην Παθητική Φωνή, ΔΕΝ ΕΧΟΥΝ Προστακτική Ενεστώτα. Έχουν μόνο Προστακτική Αορίστου

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 2 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στην **προστακτική Ενεστώτα** και **Αόριστου**:

Προσέχουμε τις **καταλήξεις** των ρημάτων, τη **συζυγία** και τη **φωνή**. Βάζουμε παύλα στον χρόνο που δεν συναντάται η έγκλιση.

Ρήματα	Ενεστώτας	Αόριστος
αλλάζω	....	....
μοιράζομαι	....	....
απαντώ	....	....
αρχίζω	....	....
κρύβομαι	....	....
περπατώ	....	....
δηλώνω	....	....
ρυθμίζομαι	....	....

Ρήματα	Ενεστώτας	Αόριστος
περιποιούμαι	....	....
αναλύω	....	....
ιδρύω	....	....

2. Να σχηματίσετε προτάσεις με πέντε (5) **ρήματα** δικής σας επιλογής -από την παραπάνω άσκηση- στην **προστακτική** έγκλιση, είτε χρόνου **Ενεστώτα** είτε **Αορίστου**.

α. ....

.....

β. ....

.....

γ. ....

.....

δ. ....

.....

ε. ....

.....

• Επίθετα σε -ής, -ής, -ές

Τα επίθετα που τελειώνουν σε -ής, -ής, -ές, παρουσιάζουν μια ιδιαιτερότητα στην κλίση τους. Συγκεκριμένα:

Τα **αρσενικά** και τα **θηλυκά** έχουν **όμοιες καταλήξεις** και στον ενικό και στον πληθυντικό αριθμό.

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	Ο επιμελής	η επιμελής	το επιμελής
Γεν.	του επιμελούς	της επιμελούς	του επιμελούς
Αιτ.	τον επιμελή	την επιμελή	το επιμελής
Κλ.	---	---	---

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	οι επιμελείς	οι επιμελείς	τα επιμελή
Γεν.	των επιμελών	των επιμελών	των επιμελών
Αιτ.	τους επιμελείς	τις επιμελείς	τα επιμελή
Κλ.	---	---	---

Παρατηρούμε επίσης ότι, ενώ **στον ενικό** αριθμό τα αρσενικά και τα θηλυκά **έχουν** ήτα (-η), **στον πληθυντικό** αριθμό **έχουν** έψιλον γιώτα (-ει).

Τα **ουδέτερα** επίθετα σε -ές, **στον πληθυντικό** αριθμό γράφονται με ήτα (-η)

Μερικά παραδείγματα:

Η Αναστασία είναι επιμελής.
Ο Κώστας είναι ευγενής.

Οι ποσότητες τροφίμων είναι επαρκείς.
(επαρκής ποσότητα → επαρκείς ποσότητες)

Σύμφωνα με την Εθνική Μετεωρολογική Υπηρεσία, αύριο θα έχει ασθενείς ανέμους.
(ασθενής άνεμος → ασθενείς άνεμοι)

Οι συνεχείς μετακινήσεις με κουράζουν πολύ.
(συνεχής μετακίνηση → συνεχείς μετακινήσεις)

**Δεν ξεχνούμε ότι:
Τα επίθετα συμφωνούν απόλυτα με το
ουσιαστικό που συνοδεύουν/
προσδιορίζουν,
στο γένος, τον αριθμό και την πτώση.**

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 2 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να γράψετε το επίθετο «ασθενής» σε όλες τις πτώσεις και στα τρία γένη, ενικού και πληθυντικού αριθμού :

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλ.	_____	_____	_____

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον			
Γεν.			
Αιτ.			
Κλ.	_____	_____	_____

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με το επίθετο που βρίσκεται στην παρένθεση, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές:

Στο ..... (διεθνής) επιστημονικό συνέδριο συμμετέχουν πολλοί νέοι επιστήμονες.

Έχουμε ήδη μιλήσει για τους ..... (συμμιγής) αριθμούς.

Οι προμήθειες είναι ..... (επαρκής).

Παρακαλώ να γράψετε την ..... (ακριβής) διεύθυνση του σπιτιού σας.

Μην κάνετε ..... (αφελής) ερωτήσεις.

Οι δημοσιογράφοι περιμένουν να πάρουν συνέντευξη από τον ..... (δημοφιλής) ηθοποιό.

Δεν είναι αυτή η ..... (ακριβής) διατύπωση.

3. Να συμπληρώσετε το φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν που λείπει:

Μου αρέσ.... να παρακολουθ.... ντοκιμαντέρ.

Φαίνεται.... ότι θα καθυστερ....σουν να επιστρέψουν στο σπίτι.

Βοήθ....σέ με σε παρακαλώ σηκώσω το στρώμα.

Μπορ....ς να βγάλ....ς τα ρούχα από το πλυντήριο;

Θύμ....σέ της σε παρακαλ.... πολύ να κλειδώσει την πόρτα όταν φύγ.... .

Χαμήλ....σε την έντασ.... της φων....ς σου.

Παρατήρ....σε τις αλλαγές και βγάλε τα συμπεράσματά σου.

Παιδιά, σκεφτ....τε τι λάθος μπορ.... να έχετε κάν.... και προσπαθ....στ.... να το διορθ....σε-
τ.... .

Το θέμα με το οπ....ο ασχολείστ.... με ενδιαφέρ.... πολύ.

4. Να σχηματίσετε προτάσεις με τις παρακάτω λέξεις:

[εκδηλώσεις, περίπτωση, οργάνωση, μορφές]

α. ....

.....

β. ....

.....

γ. ....

.....

δ. ....

.....

• Θηλυκά ουσιαστικά σε -ος

Τα **Θηλυκά** ουσιαστικά σε **-ος** παρότι είναι θηλυκά ονόματα, έχουν καταλήξεις **όμοια με τα αρσενικά σε -ος** και μάλιστα διατηρούν όμοια και τον τονισμό τους, όπως βλέπουμε στους παρακάτω πίνακες.

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

α. Οξύτονα (Αυτά που τονίζονται στην **τελευταία συλλαβή**)

Ον.	η	οδός	οι	οδοί
Γεν.	της	οδού	των	οδών
Αιτ.	την	οδό	τις	οδούς
Κλ.	-	οδέ	-	οδοί

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

β. Παροξύτονα (Αυτά που τονίζονται στην **προτελευταία συλλαβή**)

Ον.	η	λεωφόρος	οι	λεωφόροι
Γεν.	της	λεωφόρου	των	λεωφόρων
Αιτ.	την	λεωφόρο	τις	λεωφόρους
Κλ.	-	λεωφόρε	-	λεωφόροι

Ενικός αριθμός

Πληθυντικός αριθμός

γ. Προπαροξύτονα (Αυτά που τονίζονται στην **3η από το τέλος** συλλαβή)

Ον.	η	είσοδος	οι	είσοδοι
Γεν.	της	εισόδου	των	εισόδων
Αιτ.	την	είσοδο	τις	εισόδους
Κλ.	-	είσοδε	-	είσοδοι

Παρατηρήσεις:

- Τα οξύτονα (βλ. πίνακα α.) και τα παροξύτονα (βλ. πίνακα β.) τονίζονται σε όλες τις πτώσεις, όπου και στην ονομαστική ενικού.
- Αυτά όμως που τονίζονται στην **3η από το τέλος** συλλαβή (βλ. πίνακα γ.),

στη **γενική ενικού** καθώς και στη **γενική και αιτιατική πληθυντικού**, κατεβάζουν τον τόνο στη **2η από το τέλος** συλλαβή. (π.χ. της εισόδου, των εισόδων, τις εισόδους)¹

---

¹Όμοια με το είσοδος κλίνονται: η έξοδος, η έφοδος, η Επίδαυρος, η Πελοπόννησος, η άνοδος, η πρόδος
η επάνοδος κλπ

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 2 - Φύλλο Εργασίας 3

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με το ουσιαστικό που βρίσκεται στην παρένθεση, στην κατάλληλη πτώση:

Η ..... (μέθοδος) που ακολουθείται αποτελεί καινοτομία στην εκπαίδευση.

Να χωρίσετε το παρακάτω κείμενο σε τρεις ..... (παράγραφος) .

Οι δύο τελευταίες ..... (παράγραφος) είναι η ορθογραφία που έχετε να μελετήσετε.

Δοκιμάζονται νέες ..... (μέθοδος) θεραπείας και οι επιστήμονες είναι αισιόδοξοι.

Οι ..... (λεωφόρος) είναι ..... (οδός) οι οποίες επιτρέπουν στους/στις οδηγούς να κινούνται σε μεγάλες/υψηλές ταχύτητες.

Στην ..... (είσοδος) της πολυκατοικίας απαγορεύεται η αφισοκόλληση.

Το καλοκαίρι επισκέφτηκα το θέατρο της ..... (Επίδαυρο) .

Είμαι περήφανη για την ..... (πρόδος) που έχεις παρουσιάσει.

2. Να συμπληρώσετε τα κενά με το επίθετο που βρίσκεται στην παρένθεση, κάνοντας τις απαραίτητες αλλαγές (στην πτώση, στον αριθμό και το γένος):

Εκτιμώ πολύ το ..... (ειλικρινής) σου ενδιαφέρον.

Το τοπίο είναι ..... (ομιχλώδης).

Η περιοχή που είναι γεμάτη από θάμνους είναι ..... (θαμνώδης).

Παρόλες τις ..... (συνεχής) και επίμονες προσπάθειες, δεν κατάφερα να συνδεθώ στο διαδικτυακό μάθημα λόγω έλλειψης σήματος.

Οι γονείς μου προσπαθούν να είναι ..... (συνεπής) στις υποχρεώσεις τους.

Ενημέρωσε με σε παρακαλώ για το ..... (ακριβής) ποσό.

Το ακροατήριο ήταν ιδιαίτερα ..... (θορυβώδης).

3. Να γράψετε τα παρακάτω ρήματα στο **β'ενικό** και **β'πληθυντικό** πρόσωπο **Υποτακτικής** και **Προστακτικής** αορίστου.

(Δεν ξεχνούμε να σημειώσουμε σε ποια φωνή βρίσκεται το ρήμα)

Παθητική (φωνή)

Υποτακτική

Προστακτική

π.χ. **κρύβονται**

να κρυφτείς
να κρυφτείτε

κρύψου
κρυφτείτε

(φωνή).....

• **ντύνεστε**

.....
.....

.....
.....

.....

• **μιλάτε**

.....
.....

.....
.....

.....

• **απολογούμαι**

.....
.....

.....
.....

.....

• **βουρτσίζει**

.....
.....

.....
.....

.....

• **βγαίνουν**

.....
.....

.....
.....

- **Αριθμητικά επίθετα**
- **Αριθμητικά ουσιαστικά**

Οι λέξεις που δηλώνουν αριθμούς λέγονται **αριθμητικά** και τα χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να εκφράσουμε:

- ένα ποσό/μία ποσότητα

π.χ. Στην τάξη μας είμαστε συνολικά **δεκαοχτώ** μαθητές.

- σειρά

π.χ. Έφτασα **πρώτος** στο σχολείο.

- Από πόσα μέρη αποτελείται κάτι

π.χ. Μου αρέσει να κοιμάμαι σε **διπλό** κρεβάτι.

- Πόσες φορές είναι μεγαλύτερο από κάτι άλλο

π.χ. Η γιαγιά μου έχει τα **διπλάσια** χρόνια της γιαγιάς μου.

- Μονάδες που αποτελούν ένα σύνολο ή **σημαίνουν περίπου**

π.χ. Αγόρασα μια **δωδεκάδα** αυγά και καμιά **δεκαριά** μήλα.

Τα αριθμητικά **τα διακρίνουμε σε** αριθμητικά **επίθετα** ή αριθμητικά **ουσιαστικά**.

A. Αριθμητικά επίθετα

Τα αριθμητικά επίθετα, ανάλογα με τη σημασία τους, χωρίζονται σε

α) **απόλυτα** (φανερώνουν ορισμένο πλήθος/ποσότητα ανθρώπων, ζώων ή πραγμάτων)

π.χ. τέσσερις ώρες, μία μέρα, ένα θρανίο

β) **τακτικά** (φανερώνουν σειρά, τάξη)

π.χ. πρώτος όροφος

πέμπτη τάξη

τελειώνουν συνήθως **σε: .....-(τ)ός , -(τ)ή , -(τ)ό**

γ) **πολλαπλασιαστικά** (φανερώνουν από πόσα μέρη αποτελείται κάτι)

π.χ. μονός, διπλός

τελειώνουν συνήθως σε: .....-πλός , -πλή , -πλό

δ) **αναλογικά** (φανερώνουν πόσες φορές κάτι είναι μεγαλύτερο από κάτι άλλο)

π.χ. διπλάσιο χρόνο ομιλίας

εκατονταπλάσια

τελειώνουν σε: .....-πλάσιος , -πλάσια , -πλάσιο

B. Αριθμητικά ουσιαστικά

Τα αριθμητικά ουσιαστικά τελειώνουν σε - **άδα** (π.χ. δεκάδα)

και σε - **αριά** (π.χ. δεκαριά)

- **Οι μετοχές (Η προέλευση και η λειτουργία τους)**
- **Τι προσέχουμε στην ορθή γραφή της κλιτής μετοχής**

Οι μετοχές σχηματίζονται από ρήματα και χωρίζονται σε:

A. Κλιτές οι οποίες

- έχουν κατάληξη σε ...-**μενος, -μενη, -μενο**
- **λειτουργούν ως επίθετα** και κλίνονται όπως τα επίθετα σε -ος, -η, -ο
και λέμε ότι είναι μετοχή, που λειτουργεί ως επίθετο (ή αλλιώς: επιθετική μετοχή)
- τις χρησιμοποιούμε όταν θέλουμε να δώσουμε περισσότερες πληροφορίες για μια ονοματική φράση/ένα ουσιαστικό που συνοδεύουν και προσδιορίζουν.

π.χ. Ο τοίχος είναι **φρεσκοβαμμένος**.

Βάλε στο πλυντήριο τα **λερωμένα** ρούχα.

- Όταν η μετοχή λειτουργεί ως επίθετο, τότε **σχηματίζεται και επίρρημα**

(Πώς κρύφτηκαν;)

π.χ. Τα γατάκια κρύφτηκαν **φοβισμένα** από την κόρνα του αυτοκινήτου.

Για παράδειγμα, από τα παρακάτω ρήματα σχηματίζονται οι μετοχές

ζωγραφίζω → ζωγραφισ**μένος, -η, -ο**

χαίρομαι → χαρού**μενος, -η, -ο**

φορτώνω → φορτω**μένος, -η, -ο**

B. Άκλιτες οι οποίες

λειτουργούν **σαν επιρρήματα** (μας δίνουν δηλαδή πληροφορίες για τον τρόπο (**πώς**) με τον οποίο **γίνεται** η ενέργεια του ρήματος)

Έχουν κατάληξη σε :

- ...- **όντας**

(όταν δεν τονίζεται στην κατάληξη)

π.χ. παίζ**οντας**, μένον**τας**, δένον**τας**

ή

- ...- **ώντας**

(όταν τονίζεται στην κατάληξη)

π.χ. περν**ώντας**, μιλ**ώντας**, ξεχν**ώντας**

Τι προσέχουμε στην ορθή γραφή της κλιτικής μετοχής

1) Τα ρήματα Β΄ συζυγίας (-ώ , -ιέμαι , -ούμαι) έχουν κατάληξη σε **-ημενος** (με ήτα)

π.χ. αγαπώ → αγαπημένος, -η, -ο
νικώ/νικιέμαι → νικημένος, -η, -ο
περιποιούμαι → περιποιημένος, -η, -ο

2) Τα ρήματα σε ...-ώνω, διατηρούν το **ωμέγα** στην κατάληξη της μετοχής σε... -ωμένος , -ωμένη , -ωμένη

π.χ. πληγώνω → πληγωμένος, πληγωμένη, πληγωμένο

3) Όταν η κλιτική μετοχή τονίζεται στην 3η από το τέλος συλλαβή, τότε γράφεται με **όμικρον**. (-όμενος , -όμενη , -όμενη)

π.χ. ενδιαφερόμενος, ενδιαφερόμενη, ενδιαφερόμενο
3η 2η 1η

Εξαιρούνται οι μετοχές των ρημάτων Β΄ συζυγίας οι οποίες γράφονται με **ωμέγα**, παρότι τονίζονται στην **3η από το τέλος** συλλαβή.

π.χ. εκτιμώ → εκτιμώμενος, εκτιμώμενη, εκτιμώμενο

τιμώ → τιμώμενος, τιμώμενη, τιμώμενο

π.χ. Ο κύριος Γιάννης είναι το **τιμώμενο** πρόσωπο στην εκδήλωση.

4) Τα ρήματα που έχουν **χαρακτήρα** (τελευταίο γράμμα του θέματος) **π , β , φ , φτ , πτ** σχηματίζουν μετοχή σε -μμενος , - μμενη , - μμενο με δύο **-μμ-**

π.χ. γρά-φ-ω/ομαι → γραμμένος, γραμμένη, γραμμένο

καλύ-πτ-ω/ομαι → καλυμμένος, καλυμμένη, καλυμμένο

➤ Με δύο **-μμ-** γράφονται επίσης και τα **ουσιαστικά** που παράγονται από τις μετοχές αυτές.

π.χ. γρά-φ-ω/ομαι → γραμμένος, γραμμένη, γραμμένο → γραμμή

καλύ-πτ-ω/ομαι → καλυμμένος, καλυμμένη, καλυμμένο → κάλυμμα

5) Ιδιαίτερη προσοχή δίνουμε στο σχηματισμό παθητικής μετοχής των ρημάτων που έχουν χαρακτήρα, τον φθόγγο -ζ- (π.χ. κοκκινίζω).

Όταν ακολουθεί μετά το -ζ- σύμφωνο (εδώ το -μ-, στην κατάληξη -μένος, -μένη, -μένο) **τότε**

το -ζ-, μετατρέπεται σε -σ-

Ακούμε δηλαδή -ζ- (ζήτα)... Γράφουμε όμως -σ- (σίγμα)

Επομένως

π.χ. **ΟΧΙ** κοκκινίζ + μένος → **ΑΛΛΑ** κοκκινισμένος

κοκκινίζ + μένη → —//— κοκκινισμένη

κοκκινίζ + μένο → —//— κοκκινισμένο

• Αιτιολογικές προτάσεις

Αιτιολογικές προτάσεις καλούνται οι δευτερεύουσες προτάσεις που **φανερώνουν** τον λόγο, την **αιτία** για την οποία γίνεται αυτό που εκφράζεται/δηλώνεται, στην πρόταση (κύρια πρόταση) από την οποία εξαρτώνται.

Οι αιτιολογικές προτάσεις εισάγονται με τους αιτιολογικούς συνδέσμους.

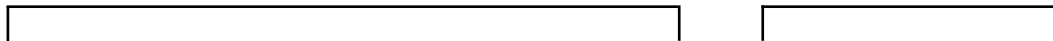
Αιτιολογικοί σύνδεσμοι

γιατί   επειδή   διότι
αφού   αφότου
εφόσον
καθώς   καθότι   καθόσον
(μια(ς) και   μια(ς) που = με την ευκαιρία ότι...)

Σημείωση: Ανάμεσα στην κύρια πρόταση και στην δευτερεύουσα **αιτιολογική** πρόταση, **βάζουμε κόμμα**.

Κύρια πρόταση (ανεξάρτητη)

Δευτερεύουσα αιτιολογική (εξαρτημένη)

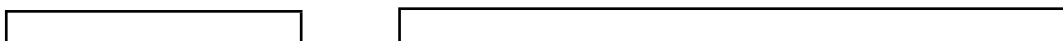

π.χ.(1) Δεν πήγα στο σχολείο την προηγούμενη εβδομάδα , επειδή ήμουν άρρωστη.

ή (αλλιώς)

Δευτερεύουσα αιτιολογική

Κύρια πρόταση (ανεξάρτητη)

Επειδή ήμουν άρρωστη , δεν πήγα στο σχολείο την προηγούμενη εβδομάδα.

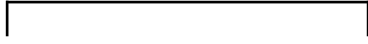
Κύρια πρόταση (ανεξάρτητη)

Δευτερεύουσα αιτιολογική (εξαρτημένη)

π.χ.(2) Θα συνεργαστώ μαζί σου, **καθώς** δεν έχω άλλη επιλογή.

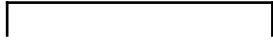
ή (αλλιώς)

Καθώς δεν έχω άλλη επιλογή, θα συνεργαστώ μαζί σου.

Κύρια πρόταση

Δευτερεύουσα αιτιολογική

π.χ.(3) Πώς να σε εμπιστευτώ, **αφού** λες συνέχεια ψέματα;

ή (αλλιώς)

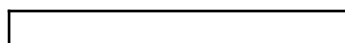
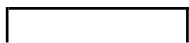
Αφού λες συνέχεια ψέματα, πώς να σε εμπιστευτώ;

Όπως παρατηρούμε στα παραπάνω 3-παραδείγματα, οι αιτιολογικές προτάσεις μπορούν να μπουν/γραφτούν πριν από την κύρια πρόταση και να ακολουθήσει η κύρια πρόταση.

➤ Οι σύνδεσμοι ωστόσο **γιατί** και **διότι** εξαιρούνται και **ακολουθούν** (πάντα) **την κύρια πρόταση** (όπως βλέπουμε παρακάτω στα παραδείγματα -4- και -5-)

Κύρια πρόταση

Δευτερεύουσα αιτιολογική

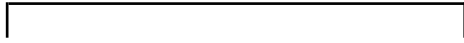
π.χ.(4) Σε εμπιστεύομαι, **γιατί** γενικά είσαι αξιόπιστος.

και **OXI**

Γιατί γενικά είσαι αξιόπιστος, σε εμπιστεύομαι.

Κύρια πρόταση

Δευτερεύουσα αιτιολογική

π.χ.(5) Δεν έγραψα καλά στη γραπτή εξέταση , **διότι** δεν ήμουν καλά προετοιμασμένος.

και **OXI**

Διότι δεν ήμουν καλά προετοιμασμένος, δεν έγραψα καλά στη γραπτή εξέταση.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 4 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να σχηματίσετε τον ενεστώτα παθητικής φωνής καθώς και τη μετοχή παθητικής φωνής και στη συνέχεια να γράψετε ένα ουσιαστικό που παράγεται από τις μετοχές αυτές.

Ρήματα Ενεργητικής Φωνής	Ενεστώτας Παθητικής Φωνής	Μετοχές Παθητικής Φωνής	Ουσιαστικά
καλύπτω			
στενοχωρώ			
κρύβω			
πληγώνω			
διευκολύνω			
αναγνωρίζω			
δηλώνω			
προετοιμάζω			
προπονώ			
Χρησιμοποιώ			

2. Ξαναγράψτε τις παρακάτω προτάσεις ακολουθώντας το παράδειγμα:

π.χ. Η εργασία **θα έχει ολοκληρωθεί** μέχρι το τέλος του μήνα.

Η εργασία **θα είναι ολοκληρωμένη** μέχρι το τέλος του μήνα.

α. Το πρόγραμμα θα έχει αναρτηθεί στον πίνακα ανακοινώσεων.

.....

β. Τα νέα του σχολείου θα έχουν δημοσιευθεί στη μηνιαία σχολική εφημερίδα.

.....

.....

γ. Η μετάφραση των βιβλίων θα έχει γραφτεί στην ελληνική και στην ισπανική γλώσσα.

.....
.....

δ. Τα σχέδιά μου θα έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι το καλοκαίρι.

.....
.....

3. Να σχηματίσετε 3-χρονικές και 3-αιτιολογικές προτάσεις με συνδέσμους δικής σας επιλογής.

[Μην ξεχάσετε να γράψετε και τις κύριες προτάσεις από τις οποίες εξαρτώνται.]

α) .....
.....

β) .....
.....

γ) .....
.....

δ) .....
.....

ε) .....
.....

στ) .....
.....

• **Επίθετα σε -ής, -ιά, -ί**

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	ο σταχτής	η σταχτιά	το σταχτί
Γεν.	του σταχτή / σταχτιού	της σταχτιάς	του σταχτιού
Αιτ.	το(ν) σταχτή	τη(ν) σταχτιά	το σταχτί
Κλ.	— σταχτή	— σταχτιά	—

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	οι σταχτιοί	οι σταχτιές	τα σταχτιά
Γεν.	των σταχτιών	των σταχτιών	των σταχτιών
Αιτ.	τους σταχτιούς	τις σταχτιές	τα σταχτιά
Κλ.	— σταχτιοί	— σταχτιές	— σταχτιά

Σημείωση:

- Πολλές φορές τα επίθετα αυτά τα χρησιμοποιούμε και στα τρία **(3) γένη** σε **όλες τις πτώσεις, με κατάληξη - ί (γιώτα) (σαν να είναι άκλιτα)**

π.χ. ο θαλασσί ουρανός → οι θαλασσί ουρανοί
του θαλασσί ουρανού → των θαλασσί ουραμών
τον θαλασσί ουρανό → τους θαλασσί ουραμούς

όμοια: η πορτοκαλί κουρτίνα → οι πορτοκαλί κουρτίνες
της πορτοκαλί κουρτίνας → των πορτοκαλί κουρτινών
την πορτοκαλί κουρτίνα → τις πορτοκαλί κουρτίνες

• **Επίθετα σε -ύς, -ιά, -ύ**

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	ο βαθύς	η βαθιά	το βαθύ
Γεν.	του βαθύ / βαθιού	της βαθιάς	του βαθιού
Αιτ.	το(ν) βαθύ	τη(ν) βαθιά	το βαθύ
Κλ.	— βαθύ	— βαθιά	— βαθύ

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	οι βαθιοί	οι βαθιές	τα. βαθιά
Γεν.	των βαθιών	των βαθιών	των βαθιών
Αιτ.	τους βαθιούς	τις βαθιές	τα βαθιά
Κλ.	— βαθιοί	— βαθιές	— βαθιά

Μερικά παραδείγματα:

Ο Κώστας έπεσε σε **βαθύ ύπνο**.

Το δαχτυλίδι της Αννούλας έπεσε στο **βαθύ πηγάδι**.

Έραφα τις πιέτες του **φαρδιού παντελονιού**.

Η Χαρούλα έχει καλοχτενισμένα **μακριά μαλλιά**.

Όμοια με το βαθύς κλίνονται: μακρύς, φαρδύς, πλατύς, βαρύς τραχύς κ.λ.π.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 4 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να γράψετε σε όλες τις πτώσεις τα παρακάτω ονόματα:

[φαρδύ παντελόνι, βυσσινής τοίχος, ευτυχής μητέρα, επιμελές παιδί]

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλ.		

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλ.		

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλ.		

	Ενικός αριθμός	Πληθυντικός αριθμός
Ον.		
Γεν.		
Αιτ.		
Κλ.		

2. Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις βάζοντας τα επίθετα στο κατάλληλο γένος, στην κατάλληλη πτώση και στον κατάλληλο αριθμό, ώστε να συμφωνούν απόλυτα με τα ουσιαστικό που προσδιορίζουν.

• Πρόταση - Περίοδος

Πρόταση: Η πρόταση είναι ένα σύντομο κομμάτι του λόγου (γραπτού και προφορικού) και αποτελείται από μια **ομάδα λέξεων με κεντρικό χαρακτηριστικό τους το ρήμα** και οι οποίες βρίσκονται σε νοηματική και γραμματική συμφωνία (μεταξύ τους).

Εκφράζει **ένα μόνο** νόημα, αυτοτελές και πλήρες.

π.χ. Σήμερα η μέρα είναι ηλιόλουστη.

Θα μετακομίσουμε στο Ναύπλιο.

Η Μαρία άργησε στο ραντεβού μας.

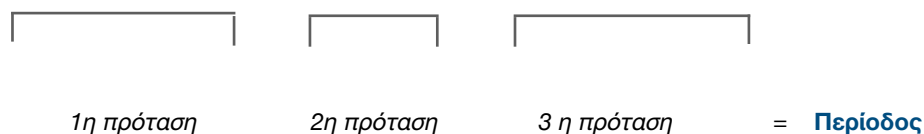
Πού είναι η τσάντα σου;

Περίοδος: Η περίοδος αποτελείται από μία ή περισσότερες προτάσεις, οι οποίες εκφράζουν ένα ολοκληρωμένο νόημα.

Στο **τέλος** της **περιόδου** βάζουμε **τελεία** ή και **ερωτηματικό, θαυμαστικό, αποσιωπητικά**.

π.χ.(1) Γύρισα νωρίς στο σπίτι, ξεκουράστηκα και ξεκίνησα υπεύθυνα τη μελέτη μου.

π.χ.(2) Ονομάζομαι Γιώργος, είμαι 10 ετών και μένω στο Παγκράτι.

• Αποτελεσματικές / Συμπερασματικές προτάσεις

Αποτελεσματικές ή **συμπερασματικές** προτάσεις καλούνται οι δευτερεύουσες (εξαρτημένες) προτάσεις που φανερώνουν το αποτέλεσμα του περιεχομένου της πρότασης από την οποία εξαρτώνται, δηλαδή της κύριας πρότασης.

Χρησιμοποιούνται ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** του αποτελέσματος και **εισάγονται**

1. με τους **αποτελεσματικούς/συμπερασματικούς συνδέσμους**
2. με τον σύνδεσμο - **για να** -

Αποτελεσματικοί / Συμπερασματικοί σύνδεσμοι

λοιπόν	άρα	επομένως
ώστε	ώστε να	
που	που να	

π.χ.(1) Ήταν τόσο σφοδρή η χαλαζόπτωση, **ώστε** καταστράφηκαν οι καλλιέργειες.

π.χ.(2) Ήταν τόσο αναλυτική και σαφής στην περιγραφή της, **που** δεν άφησε κανένα περιθώριο παρερμηνείας.

(= **ώστε να...**)

π.χ.(3) Δεν είναι ανεύθυνος, **για να** μην είναι συνεπής στις υποχρεώσεις και τα καθήκοντά του.

Σημειώσεις:

1) Οι αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις ακολουθούν πάντα την κύρια πρόταση (που προσδιορίζουν) .

Ποτέ δεν προηγούνται της κύριας πρότασης.

Για παράδειγμα,

Η δασκάλα μας μιλά με δυνατή και σταθερή φωνή, **ώστε να** την ακούν καθαρά όλοι οι μαθητές.

ΚΑΙ ΟΧΙ

Ώστε να την ακούν καθαρά όλοι οι μαθητές, η δασκάλα μας μιλά με δυνατή και σταθερή φωνή.

2) Ανάμεσα στην κύρια και τη δευτερεύουσα πρόταση, **βάζουμε κόμμα.**

π.χ. Είναι πολύ ενοχλητικός , που συχνά παραπονιούνται οι γείτονες.

• Τελικές προτάσεις

Τελικές προτάσεις καλούνται οι δευτερεύουσες (εξαρτημένες) προτάσεις που φανερώνουν τον σκοπό για τον οποίο συμβαίνει αυτό που δηλώνεται στην κύρια πρόταση. Φανερώνουν δηλαδή τον σκοπό στον οποίο αποβλέπει αυτό που δηλώνεται στην κύρια πρόταση.

Χρησιμοποιούνται ως **επιρρηματικοί προσδιορισμοί** του σκοπού και **εισάγονται** με τους τελικούς συνδέσμους

π.χ.(1) Τελειώνετε τα μαθήματά σας γρήγορα , **για να** πάτε στο πάρκο με τους φίλους σας.

π.χ.(2) Πήγαν στο χωριό **να** δουν το παππού και τη γιαγιά.

π.χ.(3) Αποταμιεύω χρήματα , **για να** αγοράσω ένα πατίνι.

Τελικοί σύνδεσμοι

να

για να

Σημειώσεις:

1. Ανάμεσα στην κύρια και τη δευτερεύουσα πρόταση, **βάζουμε κόμμα** (όπως βλέπουμε παραπάνω, στα παραδείγματα **1** και **3**.) **πριν από** τον τελικό σύνδεσμο - **για να** -
2. **Δεν βάζουμε** όμως **κόμμα**, όταν η τελική πρόταση εισάγεται με τον σύνδεσμο - **να** -
3. Δεν πρέπει να συγχέουμε τις τελικές προτάσεις που εισάγονται με τον σύνδεσμο - **για να** - με τις **βουλητικές** που εισάγονται με το μόριο - **να** - και φανερώνουν επιθυμία, σχεδιασμό ή ευχή.

Προσοχή!

Εύκολα μπορούμε να ξεχωρίσουμε τις βουλητικές προτάσεις από τις τελικές αν στη θέση του **-να-** βάλουμε το **-για να-**. Στις **βουλητικές** προτάσεις **ΔΕΝ** ταιριάζει το **-για να-**.

Για παράδειγμα

(= για να)

Πήγα **να παρακολουθήσω** τη «Λίμνη των κύκνων» στη Λυρική σκηνή.

(= δευτερεύουσα τελική πρόταση - δηλώνει σκοπό)

ενώ

(**ΔΕΝ** ταιριάζει: Θέλω **για να παρακολουθήσω...**)

Θέλω **να παρακολουθήσω** τη «Λίμνη των κύκνων» στη Λυρική σκηνή.

(= δευτερεύουσα βουλητική πρόταση - δηλώνει επιθυμία)

• Η σημασία των λέξεων

Ομώνυμα - Παρώνυμα - Συνώνυμα - Αντώνυμα

1) Ομώνυμα είναι οι λέξεις που **ακούγονται**/προφέρονται **το ίδιο** αλλά έχουν **διαφορετική σημασία**.

Π.χ.

κλείνω	-	κλίνω
πήρα	-	πείρα
(ο) τοίχος	-	(το) τείχος
(το) φύλλο	-	(το) φύλο
το κλήμα (η κληματαριά)	-	το κλίμα
σήκω	-	(το) σύκο
ψηλός -ή -ό (ύψος)	-	ψιλός -ή -ό (λεπτός- ή -ό)

Η Μαρία είναι **ψηλή** γυναίκα.
Έριξε **ψιλή** βροχή.

Σήκω σε παρακαλώ και φέρε μου ένα **σύκο**.

2) Παρώνυμα είναι οι λέξεις που **ακούγονται**/προφέρονται **σχεδόν το ίδιο** (κάποιες τονίζονται σε διαφορετική συλλαβή) αλλά έχουν **διαφορετική σημασία**.

Π.χ.

στερώ	-	υστερώ
τεχνικός	-	τεχνητός
(η) σφήκα (το έντομο)	-	(η) σφίγγα (το μυθολογικό τέρας)
γέρος	-	γερός
νόμος	-	νομός
ποιο (ερωτηματικό)	-	πιο
ωφελώ	-	οφείλω

Δεν μου αρέσει να **στερώ** σε κανέναν την ελευθερία στη σκέψη και την άποψη.
Δεν **υστερώ** σε τίποτα από τους συμμαθητές μου.

Δεν έχω αποφασίσει ακόμη **ποιο** από τα δύο θα αγοράσω.
Ποιο σου αρέσει **πιο** πολύ;

Δεν **ωφελεί** κανέναν αυτή η αντιδικία.
Σου **οφείλει** μια ειλικρινή συγγνώμη για την άκομψη συμπεριφορά του.

Δεν με ενδιαφέρει η **πολιτική** σου πεποίθηση.
Μου αρέσει πολύ η **πολίτικη** κουζίνα.

3) Συνώνυμα/ες είναι οι λέξεις που εκφράζουν το ίδιο νόημα **έχουν** όμως την ίδια **περίπου** σημασία και **ΟΧΙ ακριβώς την ίδια**.

Π.χ.

άποψη =

- 1. η εικόνα ενός τοπίου όπως φαίνεται από ένα συγκεκριμένο σημείο, συνήθως κάπου ψηλά*
- 2. η οπτική γωνία από την οποία βλέπει κάποιος ένα πράγμα, μια υπόθεση, ένα ζήτημα*
- 3. η γνώμη που έχει κάποιος για κάτι*

Συνώνυμα

- αντίληψη
- γνώμη
- οπτική

(**Πηγή:** <https://el.wiktionary.org/wiki/άποψη>)

4) Αντώνυμα είναι οι λέξεις που εκφράζουν αντίθετη σημασία

Π.χ.

- όμορφος - άσχημος
- ανεβαίνω - κατεβαίνω
- πηγαίνω - έρχομαι

- **Αντωνυμίες (προσωπικές αντωνυμίες)**
- **Άρθρα**

Αντωνυμίες είναι **κλιτές λέξεις** που αντικαθιστούν ονοματικές φράσεις, ένα σύνολο λέξεων δηλαδή, που έχουν ως κεντρική λέξη ένα ουσιαστικό (με ή χωρίς άρθρο)

Προσωπικές αντωνυμίες είναι οι λέξεις που φανερώνουν τα τρία **(3) πρόσωπα** του λόγου.

Ενικός Αριθμός

	A' Πρόσωπο	B' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	εγώ	εσύ	αυτός [τος] αυτή [τη] αυτό [το]
Γεν.	εμένα [μου]	εσένα [σου]	αυτού [του] αυτής [της] αυτού [του]
Αιτ.	εμένα [με]	εσένα [σε]	αυτόν [τον] αυτή(ν) [την] αυτό [το]

Πληθυντικός Αριθμός

	A' Πρόσωπο	B' Πρόσωπο	Γ' Πρόσωπο
Ον.	εμείς	εσείς	αυτοί [τοι] αυτές [τες] αυτά [τα]
Γεν.	εμάς [μας]	εσάς [σας]	αυτών [τους] αυτών [τούς] αυτών [τους]
Αιτ.	εμάς [μας]	εσάς [σας]	αυτούς [τους] αυτές [τις ή τες] αυτά [τα]

Σημειώσεις:

1) Οι αντωνυμίες συνοδεύουν **ρήματα**

(2ος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας «**αυτή**»)

↓

π.χ. (1) **Τη** συνάντησα στο κολυμβητήριο.

(2ος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας «**εμένα**»)

↓

π.χ. (2) **Με** κούρασε η συμπεριφορά σου.

(2ος τύπος της προσωπικής αντωνυμίας «**εσένα**»)

↓

π.χ. (3) **Σού** ζήτησα εχεμύθεια.

2) Τα **άρθρα** συνοδεύουν **ονόματα** (ουσιαστικά και επίθετα)

(άρθρο + ουσιαστικό)

↓

π.χ. (1) Παρέδωσα **την** εργασία στη δασκάλα.

(άρθρο + ουσιαστικό)

↓

π.χ. (2) Μελέτησα προσεκτικά **το** μάθημα.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 6 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να αντικαταστήσετε **τα ουσιαστικά** με τους **αδύνατους** ή **δυνατούς** τύπους (όπου χρειάζεται) της προσωπικής αντωνυμίας:

Την Κυριακή συνάντησα τον ξάδερφο μου απρόσμενα.

.....

Χαιρέτησα τους συμμαθητές μου.

→ .....

Τηλεφώνησε στους γονείς σου.

→ .....

Ο Μάνος και ο Τάσος είναι αρχιτέκτονες.

→ .....

Τα παιδιά που παρακολούθησαν την ταινία, συγκινήθηκαν.

.....

Οι γονείς της Νένας και της Ματίνας είναι περήφανοι γι' αυτές.

.....

2. Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις και να γράψετε τι είδους είναι και πώς εισάγονται: (σε μία περίοδο, ενδέχεται να υπάρχουν περισσότερες από μία προτάσεις)

Θέλω να ταξιδέψω σε πολλά ευρωπαϊκά κράτη.

.....

.....

Πήγα στον ψαρά της γειτονιάς να αγοράσω φρέσκο ψάρι.

.....

.....

Όταν βρεις ευκαιρία, έλα στο γραφείο να μιλήσουμε.

.....

.....

.....

.....

Ήταν τόσο σαφείς οι οδηγίες της, που δεν υπήρχε περίπτωση να χαθώ.

Είναι τόσο μεθοδική, ώστε να πετυχαίνει τους στόχους της.

3. Να συμπληρώσετε το φωνήεν ή δίψηφο φωνήεν που λείπει:

Βούρκ...σα από συγκίν...ση, μόλις είδα τ...ν αγαπημέν... μου γιαγιά.

Καταστράφ...καν ... καλλιέργειες λόγ... σφοδρ...ς χαλαζόπτωσης.

Διακρίνεται... για την φιλομάθ...ά του και την ευθύτ...τά του.

Νιώθω ευχαρίστ...ση και ανακούφ...ση κάθε φορά που πετυχ...ν... τους στόχους μου.

Οι συμμαθητές μου και οι συμμαθ...τριές μου είναι επιμελ...ς.

Αισθάνομαι έναν συνεχ... και έντονο πονοκέφαλο.

Τα τεχνικά προβλήματα στην κατασκευή της γέφυρας, είναι εμφαν...

Φαίνεται... λ...πόν πως δεν θα υπάρξουν αντιδικίες.

Όλ... οι άνθρωπ... είμαστε ίσ... απέναντι στο νόμο.

Ανθρώπ...να δικ...ώματα είναι οι θεμελιώδ...ς ελευθερίες που έχ... κάθε άτομο από τ...

στιγμ... τ...ς γέννησής του.

4. Με τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε προτάσεις (στην πτώση και τον αριθμό που επιθυμείτε):

[πεποίθηση, επισήμανση]

α) .....

β) .....

• Ευθύς λόγος - Πλάγιος λόγος

Ευθύς είναι ο λόγος στον οποίο τα λόγια ενός ομιλητή εκφράζονται/εκφέρονται άμεσα, ακριβώς όπως τα είπε.

1) Τα λόγια του ομιλητή τα βάζουμε μέσα σε **εισαγωγικά** και προηγείται **ή** παρεμβάλλεται **ή** ακολουθεί ρήμα λεκτικό (π.χ. είπε, τόνισε, ανακοίνωσε) **ή** ερωτηματικό (π.χ. ρώτησε)

- Εάν το **ρήμα** βρίσκεται **πριν** από τα λόγια του ομιλητή, τότε **μετά το ρήμα** βάζουμε **διπλή/άνω κάτω τελεία** και μέσα σε εισαγωγικά, τα λόγια όπως ακριβώς ειπώθηκαν
- Εάν όμως το ρήμα **παρεμβάλλεται** ή **ακολουθεί** τα λόγια του ομιλητή, τότε χωρίζεται με **κόμμα** με αυτά

2) Στον ευθύ λόγο επίσης χρησιμοποιούμε **παύλες (-)**

Για παράδειγμα έχουμε:

(α) Αύριο τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά.

Η πολιτεία **ανακοίνωσε**: «Αύριο τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά.»

«Αύριο τα σχολεία» , **ανακοίνωσε** η πολιτεία , «θα παραμείνουν κλειστά»

«Αύριο τα σχολεία θα παραμείνουν κλειστά», **ανακοίνωσε** η πολιτεία.»

(β) - Θέλετε να πάμε βόλτα με τα ποδήλατα; ρώτησε η μητέρα τα παιδιά.

Πλάγιος λόγος είναι ο λόγος στον οποίο τα λόγια ενός ομιλητή δεν μεταφέρονται ακριβώς όπως τα είπε, αλλά με κάποια παραλλαγή, περιγραφικά δηλαδή.

Για παράδειγμα,

Ευθύς λόγος: Αύριο θα συναντηθώ με τους φίλους μου.

Πλάγιος λόγος: Είπε ότι αύριο θα συναντηθεί με τους φίλους του.
ή
Ανέφερε ότι αύριο θα συναντηθεί με τους φίλους του.

Ευθύς λόγος: - Θέλετε να πάμε βόλτα με τα ποδήλατα; ρώτησε η μητέρα τα παιδιά.

Πλάγιος λόγος: Η μητέρα ρώτησε τα παιδιά αν θέλουν να πάνε βόλτα με τα ποδήλατα.

Επισημάνσεις

(σχετικά με τη μετατροπή από τον ευθύ στον πλάγιο λόγο):

- 1) Τα εισαγωγικά, οι παύλες, τα κόμματα και οι διπλές τελείες **φεύγουν**.
- 2) Τα πρόσωπα των ρημάτων αλλάζουν. Από α' και β' πρόσωπο **γίνονται γ' πρόσωπο**.
- 3) Οι **ευθείες ερωτήσεις** μετατρέπονται σε δευτερεύουσες **πλάγιες ερωτηματικές** προτάσεις.

π.χ.

Ευθύς λόγος: Ποιο παιδί λείπει σήμερα;

(=πλάγια ερωτηματικά πρόταση)

Πλάγιος λόγος: Ρώτησε ποιο παιδί λείπει σήμερα.

Ευθύς λόγος: Πώς περάσατε στην εκπαιδευτική επίσκεψη;

Πλάγιος λόγος: Αναρωτήθηκε πώς περάσαμε στην εκπαιδευτική επίσκεψη.

4) Στον πλάγιο λόγο,

όταν τα ρήματα -που χρησιμοποιούμε για να τον εισάγουμε- είναι **παρελθοντικά**, τότε το ρήμα της πρότασης του πλάγιου λόγου παραμένει στον χρόνο που βρίσκεται ή, στον αντίστοιχο παρελθοντικό (χρόνο)

π.χ. (1)

Ευθύς λόγος: **Θέλω** να φάω μια επιπλέον μερίδα.

(=παρελθοντικό ρήμα)

Πλάγιος λόγος: Είπε ότι **θέλει** να φάει μια επιπλέον μερίδα.

ή

Είπε ότι **ήθελε** να φάει μια επιπλέον μερίδα.

π.χ. (2)

Ευθύς λόγος: Θα ταξιδέψω στις ΗΠΑ.

(=παρελθοντικό ρήμα)

Πλάγιος λόγος: Δήλωσε ότι θα ταξιδέψει στις ΗΠΑ.

ή

Δήλωσε ότι θα ταξίδευε στις ΗΠΑ.

π.χ. (3)

Ευθύς λόγος: Έχω ολοκληρώσει τις σπουδές μου.

(=παρελθοντικό ρήμα)

Πλάγιος λόγος: Δήλωσε ότι έχει ολοκληρώσει τις σπουδές της.

ή

Δήλωσε ότι είχε ολοκληρώσει τις σπουδές της.

5) Στις αντωνυμίες έχουμε τις παρακάτω μετατροπές.

α) η προσωπική αντωνυμία **εγώ** → **αυτός, -ή, -ό**

π.χ.

Ευθύς λόγος: Μάνος: «**Εγώ** ξύπνησα νωρίς το πρωί».

Πλάγιος λόγος: Ο Μάνος είπε ότι **αυτός** ξύπνησε νωρίς το πρωί.

β) η προσωπική αντωνυμία **εσύ** → **εγώ ή αυτός**

π.χ.

Ευθύς λόγος: Μαρία: «**Εσύ** έχεις δίκιο».

Πλάγιος λόγος: Η Μαρία είπε ότι **αυτός/ή** έχει δίκιο.

γ) η δεικτική αντωνυμία **αυτός, -ή, -ό** → **εκείνος, -η, -ο**

π.χ.

Ευθύς λόγος: Κωνσταντίνος: «**Αυτός** έκανε προσπέραση».

Πλάγιος λόγος: Ο Κωνσταντίνος ανέφερε ότι **εκείνος** έκανε προσπέραση.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 6 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να γράψετε πότε έχουμε **ευθύ** και πότε **πλάγιο** λόγο:

α. Τον ρώτησε πότε θα συναντηθούν. (.....)

β. Ο δάσκαλος ρώτησε τον Γιάννη:

- Θέλεις να σηκωθείς στον πίνακα να μας λύσεις το πρόβλημα; (.....)

γ. «Αν βρέχει αύριο, η εκπαιδευτική επίσκεψη θα αναβληθεί». (.....)

δ. Ο Μιχάλης ισχυρίστηκε ότι δεν του δόθηκαν οδηγίες. (.....)

2. Να υπογραμμίσετε τις **δευτερεύουσες** (εξαρτημένες) προτάσεις, να γράψετε τι **είδος** είναι και **πώς** (με ποιο σύνδεσμο) εισάγονται.

α. Ο Κώστας πήγε με τα πόδια στη δουλειά, επειδή απεργούσαν οι οδηγοί των μέσων μαζικής μεταφοράς.

.....
.....

β. Πριν φύγεις, ενημέρωσε με.

.....
.....

γ. Φώναξε τόσο δυνατά, ώστε να την ακούσουν όλοι.

.....
.....

ε. Σε ενημερώνω, για να προσέχεις από εδώ και στο εξής.

.....
.....

στ. Περπάτα γρήγορα, για να μην αργήσουμε στο ραντεβού.

.....
.....

3. Να γράψετε πότε οι υπογραμμισμένες και έντονα γραμμένες λέξεις είναι **άρθρα** και πότε **(προσωπικές) αντωνυμίες**:

▶ **Τις** ρώτησα ποια είναι η άποψη **τους**. (.....) - (.....)

▶ Άκουσα **τις** συμβουλές **της** Ασημίνας. (.....) - (.....)

▶ Ενημέρωσες **τους** γονείς για **την** ενημερωτική συνάντηση;
(.....) - (.....)

▶ **Του** Μανώλη **του** αρέσει πολύ η κολύμβηση. (.....) - (.....)

▶ Άκουσέ **τον** σε παρακαλώ. (.....)

▶ - Τακτοποίησες **τα** ρούχα στην ντουλάπα; (.....)

- Ναι, **τα** τακτοποίησα. (.....)

4. Με τα παρακάτω ρήματα να σχηματίσετε προτάσεις (στη φωνή, στον χρόνο και στο πρόσωπο δικής σας επιλογής)

[οργανώνω, συνηθίζω, προσμένω, χρησιμοποιώ]

α) .....
.....

β) .....
.....

γ) .....
.....

δ) .....
.....

Ενότητα 6 - Φύλλο Εργασίας 3

1. Να γράψετε πότε οι υπογραμμισμένες και έντονα γραμμένες λέξεις είναι **άρθρα** και πότε **(προσωπικές) αντωνυμίες**:

▶ Η Μαριάνα τού χάρισε μια φουσαρμόνικα κι αυτός τη δέχτηκε με χαρά.

(.....) - (.....)

▶ Τον ρώτησε ο δάσκαλός του την προπαίδεια.

(.....) - (.....)

▶ Τούς πρότεινε να ακολουθήσουν τις οδηγίες.

(.....) - (.....)

▶ «Να πλύνετε τα χέρια σας, προτού καθίσετε στο τραπέζι για φαγητό» τούς είπε η γιαγιά τους.

(.....)

▶ Μόλις την είδε, της πρόσφερε την ανθοδέσμη.

(.....) - (.....) - (.....)

▶ Άκουσέ τον προσεκτικά και προσπάθησε να λύσεις μόνος σου τις ασκήσεις .

(.....) - (.....)

▶ Μόλις την είδε, έτρεξε γρήγορα κοντά της και την αγκάλιασε.

(.....) - (.....)

▶ Οι συνθήκες διάσωσης καθίστανται δύσκολες λόγω των κακών καιρικών συνθηκών.

(.....)

▶ Τους αποκάλυψε ότι πρότειναν της Ευγενίας να αναλάβει καθήκοντα διευθύντριας.

(.....) - (.....)

2. Να υπογραμμίσετε τις **δευτερεύουσες** (εξαρτημένες) προτάσεις, να γράψετε τι **είδος** είναι και **πώς** (με ποιο σύνδεσμο ή μόριο) εισάγονται.
Τέλος, να βάλετε **κόμμα όπου χρειάζεται**.

α. Σκεπάσου καλά με την κουβέρτα για να μην κρυώνεις.

.....
.....

β. Μην πας σήμερα στο σχολείο αφού έχεις έντονο πονοκέφαλο.

.....
.....

γ. Έχει πολλή κίνηση στους δρόμους λόγω βροχής επομένως θα αργήσω.

.....
.....

δ. Όσπου να επιστρέψεις θα έχω τελειώσει τις εργασίες μου.

.....
.....

ε. Θα ήθελα να με βοηθήσεις περισσότερο.

.....
.....

3. Να συμπληρώσετε το κατάλληλο **φωνήεν** ή **δίψηφο φωνήεν**:

α. Ο παππούς μου διαβάζει την Κ...νή Διαθήκη.

β. Ο κατηγορούμενος δήλ...σε ότι είναι αθ...ος.

γ. Ξεκιν...στε το συντομότερ... δυνατ... .

δ. Μου φάν...κ... ότι σε ...δα νωρίτερα στο εμπορικό κέντρο.

ε. Π...γαιν... όσο πιο γρήγορα μπορείς για να προλάβ...ς αν...χτά τα μαγαζιά.

στ. Αρχ...σαμε το μάθ...μα, συγκεντρ...θ...τε!

ζ. Καθημερινά χρ...σ...μοπ...ώ το μετρό για να πάω στ... δουλειά.

- **Οι όροι της πρότασης
(Υποκείμενο - Ρήμα - Αντικείμενο - Κατηγορούμενο)**

- **Υποκείμενο** είναι το κομμάτι εκείνο της πρότασης για το οποίο γίνεται λόγος στην πρόταση (μέσω του ρήματος)
φανερώνει **ποιος ενεργεί** ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση που υποδηλώνει το ρήμα.

π.χ.

Η δασκάλα διόρθωσε τα γραπτά.

Το μωρό κοιμάται.

Το **υποκείμενο** βρίσκεται πάντα σε **ονομαστική** πτώση και συμφωνεί με το ρήμα στο πρόσωπο και τον αριθμό.

Το **ρήμα** είναι ο κύριος όρος της πρότασης που φανερώνει ότι το υποκείμενο κάνει μια ενέργεια ή δέχεται μια ενέργεια ή βρίσκεται σε μια κατάσταση.

- Το **αντικείμενο** ακολουθεί το ρήμα και φανερώνει σε **ποιον** ή **σε τι μεταβαίνει** η ενέργεια του ρήματος καθώς επίσης, **με ποιον/α έχει σχέση** η ενέργεια του ρήματος

1) βρίσκεται σε πτώση **αιτιατική** ή **γενική**

2) **απαντά** στην ερώτηση « **τι; ποιον;** » ή « **τίνος; ποιας; σε ποιον; σε ποια;** »

π.χ.

Ο παππούς σκάλισε **τον κήπο**.

Η αδελφή μου μοιάζει **της μητέρας μου**.

Δεν συντάσσονται όμως όλα τα ρήματα με αντικείμενο.

Τα **ρήματα** που **παίρνουν αντικείμενο** λέγονται **μεταβατικά**, επειδή η ενέργειά τους μεταβαίνει σε έναν άνθρωπο, ζώο ή πράγμα.

Τα ρήματα που **δεν παίρνουν** αντικείμενο, λέγονται **αμετάβατα**.

• Οι μορφές του Αντικειμένου

Το αντικείμενο μπορεί να είναι:

1) ουσιαστικό (με άρθρο ή χωρίς άρθρο)

π.χ.

Ο Μιχάλης έσπασε **το ποτήρι**.

Ο Μιχάλης ήπια **νερό**.

2) αντωνυμία

π.χ.

(τίνος;)

↓

(= σε μένα)

Απάντησέ **μου**.

(ποιον δεν αφορά;)

↓

(= εσένα)

Δεν **σε** αφορά.

3) εμπρόθετος προσδιορισμός (με τις προθέσεις **με** , **σε** , **από** + **αιτιατική**)

π.χ.

(τίνος μοιάζει; σε ποια;)

Η Μαρία μοιάζει **στη μητέρα της**.

4) δευτερεύουσα πρόταση

π.χ.

(τι θέλω;)

Θέλω **να φύγω γρήγορα**.

Δεν ξέρω **τι να γράψω**.

Τα **μεταβατικά** ρήματα συντάσσονται όχι μόνο **με ένα (1) αντικείμενο** αλλά και **με δύο (2)**.

Για παράδειγμα,

Ε.Α   Α.Α
Μας δάνεισε **χρήματα**.

1η ερώτηση: Τι δάνεισε;
απάντηση: **χρήματα**

2η ερώτηση: Σε ποιους;
απάντηση: **Μας** (= σε εμάς)

- **Μονόπτωτα Ρήματα**
- **Δίπτωτα Ρήματα**

A. Μονόπτωτα είναι τα ρήματα που συντάσσονται (δέχονται) με ένα **(1) αντικείμενο** το οποίο βρίσκεται σε :

1) αιτιατική πτώση (κυρίως)

Για παράδειγμα

(Τι έκανε;)

Η δασκάλα έκανε **ερωτήσεις**.

(= αυτήν)

Δεν **την** συνάντησα.

2) γενική πτώση (πιο σπάνια)

π.χ.

(= σε αυτόν)

Ο Κώστας δεν **του** τηλεφώνησε.

B. Δίπτωτα είναι τα ρήματα που συντάσσονται (δέχονται) με δύο **(2) αντικείμενα**.

Το ένα λέγεται **άμεσο** επειδή σε αυτό μεταβαίνει άμεσα η ενέργεια του ρήματος και το άλλο λέγεται **έμμεσο** επειδή σε αυτό μεταβαίνει έμμεσα η ενέργεια του ρήματος.

Συγκεκριμένα:

1) Το **άμεσο** αντικείμενο μπορεί να τεθεί σε **αιτιατική** πτώση και το **έμμεσο** σε **γενική** πτώση.

π.χ.

Ε.Α

Α.Α

Η Μαρία **μου** έστειλε **επιστολή**.

2) Το **άμεσο** αντικείμενο μπορεί να τεθεί σε **αιτιατική** πτώση αλλά και το **έμμεσο** σε **αιτιατική**

π.χ.

Α.Α

Ε.Α (= σε την γιαγιά)

Πρόσφερα **λουλούδια** **στη γιαγιά**.

Τι πρόσφερα;

λουλούδια (άμεσο)

Σε ποια πρόσφερα
τα λουλούδια;

στη γιαγιά (έμμεσο)

Αν και τα δύο **(2) αντικείμενα** που βρίσκονται **σε αιτιατική** πτώση **εκφράζουν/δηλώνουν πράγμα** ή μια αφηρημένη έννοια, τότε:

έμμεσο είναι εκείνο που μπορεί να αντικατασταθεί με **πρόθεση + αιτιατική** (δηλαδή με εμπρόθετο αντικείμενο)

Π.χ.

A.A

E.A (= με φρούτα και λαχανικά)

Γέμισε **την τσάντα** **φρούτα και λαχανικά**.

• Οι μορφές του Υποκειμένου

Το υποκείμενο μπορεί να έχει τις παρακάτω μορφές:

1) ουσιαστικό (με άρθρο ή χωρίς άρθρο)

π.χ.

Η Ασημίνα έσπασε το βάζο.
Δεν ακούστηκε **άνθρωπος**.

2) αντωνυμία

π.χ.

Αυτός είναι πρωταθλητής στίβου.
Μερικοί διαφωνούν.

3) Ουσιαστικοποιημένη μετοχή ή επίθετο

π.χ.

Ο βρεγμένος τη βροχή δεν τη φοβάται.
Οι νέοι έχουν όνειρα.
(εννοείται: άνθρωποι)

4) δευτερεύουσα πρόταση που ξεκινά με το - va - ή το - ότι - και - πως - (ως υποκείμενο σε απρόσωπα ρήματα όπως: φαίνεται, ακούγεται, πρόκειται, λέγεται, πρέπει, νομίζει...)

Σημαντική σημείωση: [**Απρόσωπα ρήματα** είναι τα ρήματα που βρίσκονται στο **γ' ενικό πρόσωπο** και **ΔΕΝ** έχουν υποκείμενο ένα πρόσωπο ή πράγμα...
ΑΛΛΑ δευτερεύουσα πρόταση.]

π.χ.

(ειδική πρόταση - Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «Ακούγεται»)

Ακούγεται **πως σύντομα θα γίνουν ανατροπές.**

(τελική πρόταση - Υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «Πρέπει»)

Πρέπει **να οργανώσουμε τη μελέτη μας καλύτερα.**

Υπενθύμιση:

1. Το **υποκείμενο** βρίσκεται σε **ονομαστική** πτώση
2. Το υποκείμενο μπορεί να παραλείπεται όταν το ρήμα της πρότασης βρίσκεται σε α' ή β' πρόσωπο και εννοείται μία από τις προσωπικές αντωνυμίες (**εγώ** ή **εμείς** ή **εσύ** ή **εσείς**, **αυτός...**)

π.χ. Τι άλλο θέλετε; (*Εσείς = Y , Τι άλλο = A*)

- **Κατηγορούμενο**
- **Οι μορφές του κατηγορουμένου**

Κάποια ρήματα δεν παίρνουν αντικείμενο αλλά **κατηγορούμενο** το οποίο **φανερώνει** ποια **ιδιότητα** ή **χαρακτηριστικό** αποδίδεται στο υποκείμενο μέσω του ρήματος.

Το κατηγορούμενο ακολουθεί μετά από τα παρακάτω είδη ρημάτων:

1) Συνδετικά (ρήματα) τα οποία ουσιαστικά «μεσολαβούν» και **συνδέουν** το **κατηγορούμενο** με το **υποκείμενο** για να προσδώσουν σε αυτό (το υποκείμενο) μια **ιδιότητα** ή **χαρακτηριστικό**, όπως:

είμαι, γίνομαι, φαίνομαι, μοιάζω
βρίσκομαι, στέκομαι,
γεννιέμαι, ζω, πεθαίνω,
αποδεικνύομαι, θεωρούμαι, καλούμαι
ονομάζομαι, λέγομαι
δείχνομαι, λογαριάζομαι

Π.Χ.

(Συνδετικό ρήμα -
-παίρνει κατηγορούμενο)

↓

Υ Κατηγορούμενο
Ο Τάσος αποδείχτηκε **ψεύτης**. (ο ψεύτης Τάσος)

Υ Σ.Ρ Κ
Η ατμόσφαιρα έγινε **αφόρητη** λόγω ζέστης. (αφόρητη ατμόσφαιρα)

Υ Σ.Ρ Κ
οι μαθήτριες φαίνονται **ψύχραιμες**. (ψύχραιμες μαθήτριες)

Το δωμάτιο είναι **καθαρό**.

Υ Υ Σ.Ρ Κ
Η Μαρίνα και η Νικολέττα είναι **συμμαθήτριες**.

2) Τα ρήματα που φανερώνουν κίνηση, όπως:

έρχομαι, περνώ, φέρνω, περπατάω....

Π.Χ.

(Ρήμα κίνησης)

↓

Υ Κ
Ο Νικόλας πέρασε **πρώτος**.

Υ (Ρήμα κίνησης) Κ
Οι μαθητές περπατούσαν **καμαρωτοί**.

3) Τα ρήματα που φανερώνουν σκοπό

Π.Χ.

(= με σκοπό, για να γίνει...)

↓

Υ Κ
Ο Μηνάς σπουδάζει **μηχανολόγος μηχανικός**.

Σημαντική παρατήρηση: Όπως παρατηρούμε στα παραδείγματα παραπάνω, το **κατηγορούμενο** βρίσκεται στην **ίδια πτώση με** το **υποκείμενο**, δηλαδή στην **ονομαστική**.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 7 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Στις παρακάτω προτάσεις να σημειώσετε τα αντικείμενα και να τα διακρίνετε σε άμεσα-έμμεσα, όπου χρειάζεται, ακολουθώντας το παράδειγμα;

A

π.χ.(1) Ο επισκέπτης χτύπησε το κουδούνι.

το κουδούνι = αντικείμενο

A.A.   E.A.

π.χ.(2) Η κυρία Μαρία μοίρασε δώρα στα παιδιά.

δώρα = άμεσο αντικείμενο (τι ;)

στα παιδιά = έμμεσο αντικείμενο (σε ποιον/ους/α ;)

A

π.χ.(3) Ο Νίκος υποσχέθηκε ότι θα ξανάρθει.

ότι θα ξανάρθει = δευτερεύουσα πρόταση που λειτουργεί ως αντικείμενο

α) Η Μαρίνα έκανε μερικές εξετάσεις.

.....

β) Πες μου πού θα συναντηθούμε.

.....

.....

γ) Θέλω να γυρίσω γρήγορα στο σπίτι.

.....

.....

δ) Παρατηρήστε την εικονογραφημένη ιστορία.

.....

.....

ε) Ο Τάσος μού επέστρεψε τα χρήματα.

.....
.....

στ) Σού είπα την αλήθεια.

.....
.....

ζ) Η Αννούλα κλείδωσε την πόρτα της αποθήκης.

.....
.....

η) Συμπληρώστε την υπεύθυνη δήλωση.

.....

2. Να διακρίνετε τις υπογραμμισμένες και μαυρισμένες λέξεις, σε **αντικείμενα** και **κατηγορούμενα**;

α) Η γιαγιά σκαλίζει τον κήπο. (.....)

β) Την υποδέχτηκαν θερμά. (.....)

γ) Η συζήτηση ήταν ωφέλιμη. (.....)

δ) Φαινόταν ψύχραιμη. (.....)

ε) Η Μυρτώ έγινε γιατρός. (.....)

στ) Η αναμονή ήταν μάταιη. (.....)

ζ) Ο Σάκης φαίνεται άρρωστος. (.....)

3. Να υπογραμμίσετε τα **υποκείμενα** στις παρακάτω προτάσεις:

- Πρέπει να έχεις δίκιο. (*πρέπει = απρόσωπο ρήμα*)
- Τα βουνά καλύφτηκαν από χιόνι.
- Φαίνεται ότι θα αργήσουμε.
- Οι γονείς αναζητούσαν το παιδί τους.

• **Θηλυκά Ουσιαστικά σε :**

- ▶ - **εία** , - **εια**
- ▶ - **ία** , - **ιά** , - **ια**

A. Κατάληξη σε -εία, -εια (με έψιλον γιώτα)

- τα **παροξύτονα** (τονίζονται στην προτελευταία συλλαβή) θηλυκά ουσιαστικά που παράγονται από ρήματα σε - **εύω**

Π.χ.

(από το ρήμα...)   (σχηματίζεται το ουσιαστικό...)

μαντ**εύω**   →   μαντ**εία**

μαγ**εύω**   →   μαγ**εία**

- τα **παροξύτονα** ουσιαστικά που σχηματίζονται από ρήματα β΄ συζυγίας σε - **ώ**

Π.χ.

(από το ρήμα...)   (σχηματίζεται το ουσιαστικό...)

βοηθ**ώ**   →   βοηθ**εία**

ενεργ**ώ**   →   ενέργ**εια**

Εξαιρείται: ουσ. άγνοια (από το ρ. αγνώω)

- τα **παροξύτονα** (τονίζονται στην προτελευταία συλλαβή) θηλυκά ουσιαστικά που παράγονται από επίθετα σε - **ύς**

όπως για παράδειγμα

(από το επίθετο...)   (σχηματίζεται το ουσιαστικό)

ευθ**ύς**   →   ευθ**εία**

πλατ**ύς**   →   πλατ**εία**

οξ**ύς**   →   οξ**εία**

- τα **παροξύτονα** θηλυκά ουσιαστικά που παράγονται από **επίθετα σε - ής**

όπως π.χ.

(από το επίθετο...) (σχηματίζεται το ουσιαστικό)
(τονίζεται στην 3η από το τέλος συλλαβή)

↓

συνεπής → συνέπεια

επιμελής → επιμέλεια

ανεπαρκής → ανεπάρκεια

- τα **προπαροξύτονα** (τονίζονται στην **3η** από το τέλος συλλαβή) θηλυκά ουσιαστικά που παράγονται από **αρσενικά κύρια ονόματα**

π.χ.

(από το όνομα...) (το ουσιαστικό)

Αλέξανδρος → Αλεξάνδρεια

3η 2η 1η

B. Κατάληξη σε **-ία, -ιά, -ια** (με γιώτα)

- τα **οξύτονα** (που τονίζονται δηλ στην τελευταία συλλαβή) **θηλυκά ουσιαστικά, γράφονται με γιώτα**, όταν η κατάληξη **-ιά** είναι **καταχρηστικός δίφθογγος** (ακούγεται δηλαδή σαν μια συλλαβή)

π.χ.

βρα**διά** (κατάληξη “**δια**” = καταχρηστικός δίφθογγος)
αρχον**τιά** (- // - “**ντια**” = - // - - // -)
μυρω**διά** (- // - “**δια**” = - // - - // -)

Εξαιρούνται και γράφονται με **έψιλον γιώτα** (-εια) αυτά που παράγονται από ρήματα σε **-εύω**

αλλά και ...

- τα **παροξύτονα** (τονίζονται στην προτελευταία συλλαβή) που τελειώνουν σε **-ια** με καταχρηστικό δίφθογγο στη λήγουσα

π.χ. γκρί**νια**
αρρώ**στια**

- τα **παροξύτονα θηλυκά** (τονίζονται στην προτελευταία συλλαβή) που παράγονται από ρήματα Β΄ συζυγίας σε (-ώ)

(**παροξύτονο** θηλυκό ...
που παράγεται από το ρήμα σε -ώ)

↓ ↓
π.χ. ομι**λία** → ομι**λώ** **ενώ**
αδικ**ία** → αδικ**ώ**
οδηγ**ία** → οδηγ**ώ**

(**προπαροξύτονο** θηλυκό ...
που παράγεται από το ρήμα σε -ώ)

↓ ↓
βοή**θεια** → βοη**θώ**
ενέ**ργεια** → ενεργ**ώ**

- τα **θηλυκά** (είτε **οξύτονα** είτε **παροξύτονα**) που παράγονται από **αρσενικά** ονόματα σε **- ος** και τα θηλυκά που σχηματίζονται από τα αρσενικά σε **- ης**

Π.χ.

(από το αρσενικό ...) (το θηλυκό)

(οξύτονο)

άνθρωπος → ανθρωπ**ιά**

(παροξύτονο)

ελεύθερος → ελευθερ**ία**

μαθητής → μαθήτρ**ια**

- τα θηλυκά που δηλώνουν **επιστήμες** ή **μαθήματα**

Π.χ.

φιλοσοφ**ία**

αρχαιολογ**ία**

ιστορ**ία**

Ενότητα 7 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να συμπληρώσετε τις παρακάτω λέξεις με τις καταλήξεις - **εια**, - **εία**, - **ιά ή** - **ία** :

μαντ.....	λειτουργ.....	ανδρ.....	παραξεν.....
ευγέν.....	κοινων.....	βαθμολογ.....	γοητ.....
ευθ.....	ελ.....	ειλικρίν.....	ληστ.....
ομιλ.....	καλλιέργ.....	Οδύσσ.....	πειθαρχ.....

2. Να διακρίνετε τις υπογραμμισμένες και μαυρισμένες λέξεις, σε αντικείμενα και κατηγορούμενα:

- α) Ο Θάνος είναι γενναίος. (.....)
- β) Μάς ρώτησαν τι επιθυμούσαμε να φάμε. (.....)
- γ) Γέρασε περήφανος. (.....)
- δ) Έζησε αξιοπρεπής. (.....)
- ε) Πούλησε το κτήμα στο χωριό. (.....)
- στ) Ο τεχνικός επιδιόρθωσε τη βλάβη. (.....)
- ζ) Να αντιγράψετε τις ασκήσεις στο τετράδιο σας. (.....)
- η) Μας δάνεισε τις σημειώσεις της. (.....) - (.....)

3. Να κάνετε συντακτική ανάλυση στις παρακάτω προτάσεις, όπως στα παραδείγματα:

π.χ.(1) Η Αναστασία μάς ζήτησε βοήθεια.

π.χ.(2) Ο Νίκος είναι αθλητής.

ζήτησε = ρήμα

Η Αναστασία = υποκείμενο

βοήθεια = άμεσο αντικείμενο (τι)

μάς = έμμεσο αντικείμενο (σε ποιους)

είναι = συνδετικό ρήμα

Ο Νίκος = υποκείμενο

αθλητής = κατηγορούμενο

π.χ.(3) Ακούγεται ότι θα επιστρέψουν.

ακούγεται = απρόσωπο ρήμα

ότι θα επιστρέψουν = υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα «ακούγεται»

α) Ο Μιχάλης δήλωσε ότι επιθυμεί να συνεργαστούμε.

.....
.....
.....

β) Χρειάζομαι τη βοήθεια σου .

.....
.....
.....

γ) Ο Σταμάτης ακούστηκε αγενής.

.....
.....
.....

δ) Φαίνεται ότι έχει άγνοια κινδύνου.

.....
.....

ε) Η υπάλληλος ανέλαβε την ευθύνη.

.....
.....
.....

Ενότητα 7 - Φύλλο Εργασίας 3

1. Από τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε θηλυκά ουσιαστικά σε **-εία, -εια, -ία, -ιά ή -ια** και στη συνέχεια, με **5-ουσιαστικά** δικής σας επιλογής να ετοιμάσετε προτάσεις.

Ρήματα-Επίθετα- Ουσιαστικά	Ουσιαστικά
λειτουργώ	
ευγενής	
αδικώ	
ζηλεύω	
ελεύθερος	
αθλητής	
επιθυμώ	
λατρεύω	
διαρκής	
ειλικρινής	
καλλιεργώ	
λιποθυμώ	
αρχηγός	
αεροπόρος	
νηστεύω	

α) .....

.....

β) .....

.....

γ) .....

.....

δ) .....

.....

ε) .....

2. Στις παρακάτω προτάσεις να βρείτε τα υποκείμενα, τα αντικείμενα ή κατηγορούμενα και να τα γράψετε :

απρόσωπο ρ.

π.χ. Πρόκειται να ξεκινήσουμε σύντομα.

να ξεκινήσουμε σύντομα = υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα "πρόκειται"
(εμείς) = υποκείμενο στο ρήμα «να ξεκινήσουμε»

α. Απαγορεύεται να σταθμεύουμε σε χώρο αναπήρων.

.....
.....
.....

β. Χρησιμοποιήστε τον ανελκυστήρα.

.....
.....

γ. Προσπαθούμε να προστατεύουμε το περιβάλλον.

.....
.....
.....

δ. Ο Μιχάλης είναι φιλιαναγνώστης.

.....
.....

ε. Ο Αντώνης είναι φιλόδοξος.

.....
.....

στ. Εκείνες μάς πρόσφεραν απλόχερα βοήθεια.

.....
.....
.....

Ενότητα 7 - Φύλλο Εργασίας 4

1. Να γίνει **συντακτική ανάλυση** στις παρακάτω προτάσεις. (Βρίσκουμε δηλ **P - Υ - A** ή **K**)

π.χ.(1) Ο Νικήτας έμεινε νηστικός.

έμεινε = ρήμα
Ο Νικήτας = υποκείμενο
νηστικός = κατηγορούμενο

π.χ.(2) Πρέπει να συγκεντρωθούμε.

Πρέπει = απρόσωπο ρήμα
να συγκεντρωθούμε = υποκείμενο στο
απρόσωπο ρήμα «να συγκεντρωθούμε»

να συγκεντρωθούμε = ρήμα
εμείς = υποκ/νο στο ρ. «να συγκεντρωθούμε»

π.χ.(3) Το ασθενοφόρο άργησε να έρθει.

άργησε = ρήμα
Το ασθενοφόρο = υποκείμενο
να έρθει = αντικείμενο

π.χ.(4) Πήρα δώρα στους γονείς μου.

Πήρα = ρήμα
Εγώ = υποκείμενο (Υ)
δώρα = άμεσα αντικείμενο (Α.Α)
στους γονείς μου = έμμεσο αντικείμενο (Ε.Α)

α) Ο πατέρας αγόρασε εισιτήρια.

.....
.....
.....

β) Έδωσαν οδηγίες στους επιβάτες.

.....
.....
.....
.....

γ) Φαίνεται πως θα βελτιωθούν οι συνθήκες.

.....
.....
.....
.....

δ) Ακούστηκε αγενής.

.....
.....
.....

ε) Η γιαγιά έραψε τη φούστα της Μαρίας.

.....
.....
.....

2. Από τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε **θηλυκά** ουσιαστικά σε **-εια, -εία, -ιά ή -ία** και στη συνέχεια με αυτά να σχηματίσετε **προτάσεις**, σε πτώση και αριθμό δικής σας επιλογής.

	Θηλυκά Ουσιαστικά
συνήθης	
βοηθώ	
συνεργάτης	
δυσκολεύω/ομαι	
λειτουργώ	
αληθής	

- α) .....
- .....
- β) .....
- .....
- γ) .....
- .....
- δ) .....
- .....
- ε) .....
- .....
- στ) .....
- .....

3. Στις παρακάτω προτάσεις να συμπληρώσεις τα **φωνήεντα** ή τα **δίψηφα φωνήεντα** που λείπουν.

Σήμερα στο σχολείο σ...ζητ...σαμε για τα δικαι...ματα αλλά και τ...ς υποχρεώσ...ς που έχουμε όλ... .. άνθρωπο... . Μάθαμε ότι η Γαλλ...κ... Επανάσταση βοήθ...σ... σημαντικά στ...ν αναγνώρ...σ... των δικαιωμάτ...ν των ανθρώπ...ν και ότι τα δικ...ώματα βασ...ζ...νται στην αρχή του σεβασμού του ατόμου. Σύμφωνα με αυτά, κανένας άνθρωπος δεν επ...τρέπετ... να ζει υπό καθεστώς δουλ...ας και έχει το δικαίωμα τ...ς ελευθερ...ας της σκέψ...ς και της θρησκ...ας.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΓΡΑΠΤΟΥ ΛΟΓΟΥ

• Συνδετικές ή διαρθρωτικές λέξεις

Για να έχει συνοχή ένα κείμενο -να συνδέονται δηλαδή νοηματικά οι παράγραφοι μεταξύ τους- χρησιμοποιούμε συνδετικές ή διαρθρωτικές λέξεις/φράσεις, όπως:

Προσθήκη: και, επίσης, ακόμη, επιπλέον, επιπρόσθετα, έπειτα, παράλληλα, εκτός αυτού, ας μην ξεχνάμε, δεν πρέπει να ξεχνάμε...

Αντίθεση: όμως, αν και, ωστόσο, εντούτοις, εξάλλου, από την άλλη, αντίθετα, εν αντιθέσει, ενώ, παρόλο που, απεναντίας, ακόμη και αν, μολονότι

Έμφαση: βέβαια, ιδιαίτερα, προπάντων, φυσικά, οπωσδήποτε, σαφώς, κυρίως, μάλιστα, αδιαμφισβήτητα, ασφαλώς, οπωσδήποτε, αξίζει να σημειωθεί...

Γενίκευση: γενικά, γενικότερα, τις περισσότερες φορές, συνηθίζεται, ευρύτερα...

Αποτέλεσμα/ συμπεράσμα: άρα, επομένως, έτσι, λοιπόν, κατά συνέπεια, συνεπώς, κλείνοντας, συμπερασματικά, ανακεφαλαιώνοντας, συνοψίζοντας, αποτέλεσμα όλων...

Αναλογία: όμοια, όπως, ως, σαν

Χρονική σχέση: αρχικά, παράλληλα, συγχρόνως, προηγουμένως, σήμερα, στις μέρες μας, ταυτόχρονα, στη συνέχεια, τώρα, αργότερα, μετά, τελικά, τέλος, ανακεφαλαιώνοντας...

Διάζευξη: ή - ή, είτε - είτε, ούτε - ούτε, μήτε - μήτε

Αιτιολόγηση: γιατί, επειδή, εξαιτίας, διότι, αυτό είναι αποτέλεσμα...

Επεξήγηση: δηλαδή, συγκεκριμένα, ειδικότερα, με άλλα λόγια, για παράδειγμα, παραδείγματος χάρη, με την έννοια ότι...

Ταξινόμηση/Διαίρεση: από τη μια - από την ά' ενός - αφ' ετέρου

Προϋπόθεση/όρο: αν, εφόσον, εκτός εάν, σε περίπτωση που, με την προϋπόθεση, αρκεί να, φτάνει να...

Μπορούμε ακόμη να κρατήσουμε νοηματικά συνδεδεμένο το κείμενό μας με

επανάληψη του νοήματος/κεντρικής ιδέας της προηγούμενης πρότασης/παραγράφου.

π.χ. Εγώ και οι συμμαθήτριάς μου συνεννοούμαστε θαυμάσια.

Εγώ και οι συμμαθήτριάς μου είμαστε αγαπημένες.

• Περίληψη

A. Πώς προετοιμάζουμε περίληψη (ποια βήματα ακολουθούμε)

B. Πώς συντάσσουμε περίληψη

Περίληψη είναι η συνοπτική/σύντομη και περιεκτική απόδοση ενός κειμένου, σε συνεχή λόγο. Περιλαμβάνει τα σημαντικότερα σημεία του αρχικού κειμένου και η έκτασή της είναι περίπου το 1/3 αυτού. Η περίληψη συντάσσεται σε μια ενιαία παράγραφο.

A. Πώς γράφουμε/προετοιμάζουμε περίληψη

Βήμα 1

Αρχικά διαβάζουμε ολόκληρο το κείμενο με ιδιαίτερη προσοχή, ώστε να κατανοήσουμε πλήρως το περιεχόμενο των παραγράφων και προσπαθούμε να βρούμε την κεντρική ιδέα που πραγματεύεται το κείμενο, το νοηματικό κέντρο του.

Παράλληλα εντοπίζουμε και **υπογραμμίζουμε τις λέξεις-φράσεις κλειδιά κάθε παραγράφου.**

Σε περίπτωση που δεν έχουμε κατανοήσει αμέσως το περιεχόμενο του κειμένου, κάτι μας διαφεύγει, ξαναδιαβάζουμε το κείμενο και υπογραμμίζουμε τα σημαντικά στοιχεία κάθε παραγράφου.

Βήμα 2

Διαβάζουμε κάθε παράγραφο χωριστά, σημείο-σημείο και προσπαθούμε -με βάση τις λέξεις/φράσεις κλειδιά που έχουμε υπογραμμίσει- να κρατήσουμε σημειώσεις με τα βασικά και ουσιώδη σημεία, με τη μορφή πλαγιότιτλων, αποδίδοντας έτσι το βασικό νόημα κάθε παραγράφου.

Σημείωση: Για **πλαγιότιτλο** επιλέγουμε τα βασικά/σημαντικά στοιχεία της παραγράφου και όχι τα δευτερεύοντα και επουσιώδη.

Βήμα 3

Σε συνεχή λόγο τώρα, **χρησιμοποιώντας τους πλαγιότιτλους**, προσπαθούμε να συνθέσουμε την περιληπτική απόδοση του κειμένου, ακολουθώντας τους **κανόνες δομής μιας παραγράφου**, όπως: **θεματική περίοδος, λεπτομέρειες, κατακλείδα**

Στην περίληψη φροντίζουμε να μην χρησιμοποιούμε αυτούσιες λέξεις και φράσεις του κειμένου αλλά συνώνυμες ή ταυτόσημες τους.

Εάν όμως δεν μπορούμε να βρούμε/θυμηθούμε μια συνώνυμη ή ταυτόσημη λέξη/φράση για αντικατάστασή τους, τότε μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε τη λέξη/φράση του αρχικού κειμένου, βάζοντάς την μέσα σε εισαγωγικά («... »).

Σημαντικές παρατηρήσεις:

- 1)** Η περιληπτική απόδοση του κειμένου δεν πρέπει να ξεπερνά το όριο των λέξεων που μας ζητούνται.
- 2)** Δεν αντιγράφουμε λέξεις/φράσεις του αρχικού κειμένου. Προσπαθούμε να βρούμε συνώνυμες ή ταυτόσημες με αυτές.

B. Πώς συντάσσουμε περίληψη

1) **Ξεκινάμε** την περίληψή μας με το **θέμα** και τη **θέση** του συγγραφέα, αρθρογράφου, συντάκτη, χρησιμοποιώντας ενδεικτικά:

- ▶ **Ενεργητική** σύνταξη όταν θέλουμε να τονιστεί το πρόσωπο που ενεργεί.
- ▶ **Παθητική** σύνταξη όταν δίνουμε έμφαση στο ίδιο το κείμενο ή στην πράξη.

π.χ.

- Ο συγγραφέας, ο συντάκτης του κειμένου, ο αρθρογράφος αναφέρει...
  - παρουσιάζει...
  - υποστηρίζει...
  - πραγματεύεται...
  - θίγει...
  - σχολιάζει
  - εξηγεί...
  - υπερασπίζεται...
  - σημειώνει...

- Σύμφωνα με το άρθρο...
- Σύμφωνα με τον συγγραφέα...

- Στο κείμενο εκφράζεται...
- Στο κείμενο υποστηρίζεται...

2) Συνεχίζουμε την περίληψή μας χρησιμοποιώντας **συνδετικές ή διαρθρωτικές λέξεις** για να έχουμε ομαλή και αρμονική σύνδεση λέξεων, παράθεση ιδεών, συνοχή και συνεκτικότητα.

3) Αντικαθιστούμε τις δευτερεύουσες προτάσεις με μετοχές

π.χ.

[Επειδή πίστευε] στην αξιοπρεπή διαβίωση όλων...

Πιστεύοντας στην αξιοπρεπή διαβίωση...

4) Αντικαθιστούμε τα ρήματα αρνητικού περιεχομένου με ρήματα θετικού περιεχομένου.

π.χ.

Δεν συμφωνεί...

Διαφωνεί...

- Επίθετο πολλές-πολλή-πολύ
- Επίρρημα πολύ

A. Επίθετο πολλές, πολλή, πολύ

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	ο πολύς	η πολλή	το πολύ
Γεν.	του πολύ / πολλ ού	της πολλής	του πολύ / πολλ ού
Αιτ.	τον πολύ	την πολλή	το πολύ
Κλ.	—	—	—

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	οι πολλοί	οι πολλές	τα. πολλά
Γεν.	των πολλών	των πολλών	των πολλών
Αιτ.	τους πολλούς	τις πολλές	τα πολλά
Κλ.	—	—	—

Σημαντική παρατήρηση:

- Παρατηρούμε παραπάνω ότι το επίθετο πολλές **γράφεται** με ένα **(1)** λάμδα (- **λ** -), όταν **μετά από αυτό (το λάμδα)**, ακολουθεί **ύψιλον (υ)**.
- Σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις, **γράφεται** με δύο **(2)** λάμδα (- **λλ** -).

Β. Πότε είναι **επίθετο** και πότε **επίρρημα**

Είναι επίθετο	Παραδείγματα																								
δίπλα σε ουσιαστικό (όταν προσδιορίζει ουσιαστικό)	<table><tr><td><i>επίθετο</i></td><td><i>Θηλυκό ουσιαστικό</i></td><td><i>επίθετο</i></td><td><i>ουδ/ρο ουσιαστικό</i></td></tr><tr><td>↓</td><td>↓</td><td>↓</td><td>↓</td></tr><tr><td>π.χ. πολλή ζέστη</td><td></td><td>πολύ δρόμο</td><td></td></tr><tr><td>πολλή ακτινοβολία</td><td></td><td>πολύ φαγητό</td><td></td></tr><tr><td>πολλή ησυχία</td><td></td><td>πολύ νερό</td><td></td></tr><tr><td>πολλή φροντίδα</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	<i>επίθετο</i>	<i>Θηλυκό ουσιαστικό</i>	<i>επίθετο</i>	<i>ουδ/ρο ουσιαστικό</i>	↓	↓	↓	↓	π.χ. πολλή ζέστη		πολύ δρόμο		πολλή ακτινοβολία		πολύ φαγητό		πολλή ησυχία		πολύ νερό		πολλή φροντίδα			
<i>επίθετο</i>	<i>Θηλυκό ουσιαστικό</i>	<i>επίθετο</i>	<i>ουδ/ρο ουσιαστικό</i>																						
↓	↓	↓	↓																						
π.χ. πολλή ζέστη		πολύ δρόμο																							
πολλή ακτινοβολία		πολύ φαγητό																							
πολλή ησυχία		πολύ νερό																							
πολλή φροντίδα																									

Είναι επίρρημα	Παραδείγματα																								
Όταν αναφέρεται σε... Όταν προσδιορίζει...	<p>1) ρήμα</p> <table><tr><td><i>ρήμα</i></td><td><i>επίρρημα</i></td></tr><tr><td>↓</td><td>↓</td></tr><tr><td>π.χ. Σε αγαπάω πολύ!</td><td>(Πόσο σε αγαπάω;)</td></tr></table> <p>2) επίρρημα</p> <table><tr><td><i>επίρρημα</i></td><td><i>επίρρημα</i></td></tr><tr><td>↓</td><td>↓</td></tr><tr><td>π.χ. Περάσαμε πολύ <u>ωραία</u>:</td><td></td></tr></table> <p>3) Επίθετο</p> <table><tr><td><i>επίρρημα</i></td><td><i>επίθετο</i></td></tr><tr><td>↓</td><td>↓</td></tr><tr><td>π.χ. Η Σταματίνα είναι πολύ <u>όμορφη</u>:</td><td></td></tr></table> <table><tr><td><i>επίρρημα</i></td><td><i>επίθετο</i></td></tr><tr><td>↓</td><td>↓</td></tr><tr><td>Η Ζακέτα είναι πολύ <u>ζεστή</u>.</td><td></td></tr></table> <p>Ο Μάνος είναι πολύ <u>ευγενικός</u>.</p>	<i>ρήμα</i>	<i>επίρρημα</i>	↓	↓	π.χ. Σε αγαπάω πολύ !	(Πόσο σε αγαπάω;)	<i>επίρρημα</i>	<i>επίρρημα</i>	↓	↓	π.χ. Περάσαμε πολύ <u>ωραία</u> :		<i>επίρρημα</i>	<i>επίθετο</i>	↓	↓	π.χ. Η Σταματίνα είναι πολύ <u>όμορφη</u> :		<i>επίρρημα</i>	<i>επίθετο</i>	↓	↓	Η Ζακέτα είναι πολύ <u>ζεστή</u> .	
<i>ρήμα</i>	<i>επίρρημα</i>																								
↓	↓																								
π.χ. Σε αγαπάω πολύ !	(Πόσο σε αγαπάω;)																								
<i>επίρρημα</i>	<i>επίρρημα</i>																								
↓	↓																								
π.χ. Περάσαμε πολύ <u>ωραία</u> :																									
<i>επίρρημα</i>	<i>επίθετο</i>																								
↓	↓																								
π.χ. Η Σταματίνα είναι πολύ <u>όμορφη</u> :																									
<i>επίρρημα</i>	<i>επίθετο</i>																								
↓	↓																								
Η Ζακέτα είναι πολύ <u>ζεστή</u> .																									

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 9 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με το επίθετο **πολύς, πολλή, πολύ** ή το επίρρημα **πολύ** και να σημειώσετε τι μέρος του λόγου είναι κάθε φορά.

- α) Χαίρομαι πάρα ..... που σε είδα! (.....)
- β) Η Μαρία είναι ..... υπεύθυνη μαθήτρια. (.....)
- γ) Πέρασε ..... χρόνος από την τελευταία φορά που σε είδα. (.....)
- δ) Σήμερα κάνει ..... ζέστη. (.....)
- ε) Γυρίσαμε ..... νωρίς στο σπίτι. (.....)
- στ) Ο Κώστας είναι ..... αισιόδοξος άνθρωπος. (.....)
- ζ) Είχε ..... κίνηση στους δρόμους. (.....)
- η) Δεν έχω ..... καλή διάθεση σήμερα. (.....)
- θ) Έχω ..... όρεξη σήμερα για θαλασσινά. (.....)
- ι) Μιλήσαμε ..... ώρα στο τηλέφωνο. (.....)
- κ) ..... συμμαθητές μου ασχολούνται με τον αθλητισμό. (.....)
- λ) ..... φορές διαφωνώ με τους συμμαθητές μου. (.....)

2. Στις παρακάτω προτάσεις να βάλετε **κόμμα**, όπου χρειάζεται:

- α) Όταν ξεκινήσεις κάνε μου μια τηλεφωνική κλήση.
- β) Αν δεν προλαβαίνεις θα κλείσουμε άλλη μέρα ραντεβού.
- γ) Επειδή έχασα το λεωφορείο άργησα στο ραντεβού.
- δ) Πολλοί νομίζουν ότι θα βελτιωθούν οι συνθήκες διαβίωσής τους.
- ε) Ενδέχεται να συναντηθούμε σύντομα!
- στ) Αφού έχεις άδικο γιατί δεν το παραδέχεσαι;
- ζ) Τέλος σημαντικό είναι να σεβόμαστε ο ένας τον άλλο.

3. Με τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε προτάσεις.

[πολύ, πολλή, πολλοί, αδιαμφισβήτητα, συνήθως, οπισθόφυλλο, εντυπωσιακή, τι, τη]

α) .....

β) .....

γ) .....

δ) .....

ε) .....

στ) .....

ζ) .....

η) .....

θ) .....

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 9 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με το επίθετο **πολύς, πολλή, πολύ** ή ή το επίρρημα **πολύ**

- α) Ξύπνησα ..... νωρίς το πρωί.
- β) Εμφάνισε ..... υψηλό πυρετό και ανησύχησε.
- γ) Δεν πέρασε ..... καιρός από την τελευταία φορά που σε είδα.
- δ) Καθυστέρησες ..... στο ραντεβού μας!
- ε) Συγκινήθηκε ..... μόλις συνάντησε την αγαπημένη της παιδική φίλη, μετά από χρόνια.
- στ) Η Αννούλα είναι ..... ευγενική.
- ζ) ..... συμμαθητές μου συμμετείχαν στον γραπτό διαγωνισμό Μαθηματικών.
- η) Δεν έχω σχηματίσει ..... καλή εντύπωση για τον Νίκο.
- θ) Έχω ..... αγάπη για τα ζώα και κυρίως για τα άλογα!
- ι) Επέδειξες ..... αξιοπρεπή στάση και σε τιμά .....
- κ) Ο Νικήτας είναι ..... δημιουργικός και εργατικός άνθρωπος.
- λ) ..... σωστά απάντησες στο ερώτημα, Μαρία!
- μ) Νιώθω ..... χαρά που θα ταξιδέψω στο εξωτερικό!

2. Στις παρακάτω προτάσεις να βάλετε **κόμμα**, όπου χρειάζεται:

- α) Κατερίνα μπορώ να σε δω ιδιαίτερω;
- β) Θα ήθελα να σας συναντήσω σύντομα.
- γ) Αρνήθηκε καθώς του έκαναν καλύτερη και πιο συμφέρουσα πρόταση .
- δ) Αν είχες προετοιμαστεί καλύτερα θα έγραφες πολύ καλύτερα στη γραπτή δοκιμασία.
- ε) Πρόκειται να μας επισκεφτεί το καλοκαίρι!
- στ) Δεν απελπίστηκε παρότι αντιμετώπισε δυσκολίες.
- ζ) Αν και ήξερε την αλήθεια δεν είπε τίποτα.

• Υποθετικές προτάσεις

Υποθετικές προτάσεις καλούνται οι εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις που περιέχουν μια υπόθεση, δηλαδή έναν όρο, μια προϋπόθεση που πρέπει να ισχύει για να συμβαίνει ή να αληθεύει, αυτό που λέει/λέγεται στην κύρια πρόταση (από την οποία και εξαρτώνται).

Οι υποθετικές προτάσεις εισάγονται με τους υποθετικούς συνδέσμους

Υποθετικοί σύνδεσμοι

αν/εάν   σαν   άμα
εφόσον
έτσι και

Η δευτερεύουσα υποθετική πρόταση συνδέεται με την κύρια πρόταση (από την οποία εξαρτάται) με σχέση προϋπόθεσης - αποτελέσματος και **μαζί (κύρια & δευτερεύουσα)** αποτελούν τον **υποθετικό λόγο**, όπου :

- α) η υποθετική πρόταση λέγεται **υπόθεση**
και
β) η κύρια πρόταση λέγεται **απόδοση**.

Ανάμεσα στην κύρια και τη δευτερεύουσα πρόταση, βάζουμε κόμμα.

Για παράδειγμα,

*Υπόθεση/
δευτερεύουσα υποθετική πρόταση*

*Απόδοση/
Κύρια πρόταση*

Αν είχες προετοιμαστεί καλύτερα, θα έπαιρνες καλύτερο βαθμό στη γραπτή δοκιμασία.

*Υπόθεση/
δευτερεύουσα υποθετική πρόταση*

*Απόδοση/
Κύρια πρόταση*

Άμα θέλεις να δεις την ταινία, φρόντισε να ολοκληρώσεις την εργασία σου.

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 10 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα:

Ενεστώτας	Εξακολουθητικός Μέλλοντας	Συνοπτικός Μέλλοντας	Συντελεσμένος Μέλλοντας
λένε (αυτοί - ρ. λέω)			
ακούγεται			
μοιράζονται			
βλέπει			
συναντιέται			
περιποιούνται			
τροφοδοτεί			
πετυχαίνουμε			
παραχωρούμε			
φεύγετε			

2. Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε:

α) Εάν θέλεις, πάμε να φάμε σε ένα ιταλικό εστιατόριο.

.....

β) Δε θα έρθω στη συνάντηση, επειδή έχω πολλή δουλειά ακόμη.

.....

γ) Είναι τόσο κουραστικός, ώστε όλοι να τον αποφεύγουν .

.....

ε) Καθώς περπατούσαμε, συζητούσαμε για όσα μας προβληματίζουν.

.....

στ) Άμα δυσκολευτείς, μη διστάσεις να μου ζητήσεις βοήθεια.

.....

3. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τις φράσεις και προτάσεις που φανερώνουν χρόνο:

α) Πότε πότε, κάνω ελεύθερη κατάδυση.

β) Το προηγούμενο καλοκαίρι πήγα διακοπές στην Ιρλανδία.

γ) Θα συναντηθούμε το απόγευμα στο σπίτι του Αναστάση.

δ) Όσπου να καταλάβω τι έγινε, πρόλαβε και έφυγε.

ε) Όσο περνά η ώρα, τόσο περισσότερο ανησυχώ.

στ) Την επόμενη Κυριακή είναι τα γενέθλια μου.

ζ) Του χρόνου τελειώνω το δημοτικό σχολείο.

4. Να γράψετε 2-προτάσεις που φανερώνουν χρόνο (χρονικές) και 2-προτάσεις, υποθετικού λόγου.

α. ....

β. ....

γ. ....

δ. ....

• Κανόνες συλλαβισμού (υπενθύμιση)

1) Δύο (2) σύμφωνα δεν χωρίζονται όταν από αυτά **ξεκινά** ελληνική λέξη.

Π.χ.

γυμναστής (γυ-μνα-στής)

↓   ↘ στάση
μνήμη

παιχνίδι (παι-χνί-δι)

↓
χνάρια, χνούδι

2) Δύο (2) σύμφωνα χωρίζονται όταν από αυτά, **ΔΕΝ** ξεκινά ελληνική λέξη.

Π.χ.

αρχηγός (αρ-χη-γός)

(από ρχ ΔΕΝ ξεκινά ελ. λέξη)

3) Τα όμοια σύμφωνα χωρίζονται.

Π.χ.

θάλασσα (θά-λασ-σα)

4) Τα **δίψηφα φωνήεντα**, οι **δίφθογγοι** και οι **συνδυασμοί** (αυ & ευ) **ΔΕΝ** χωρίζονται μιας και ακούγονται και επομένως **λογαριάζονται** ως **ένα φωνήεν**.

Π.χ.

μοιάζει (μοιά-ζει)

πιάνο (πιά-νο)

5) Τρία (3) σύμφωνα στη σειρά **ΔΕΝ** χωρίζονται όταν από αυτά ή από τα δύο, ξεκινά ελληνική λέξη.

Π.χ.

αστρονομία (α-στρο-νο-μί-α)

↓
στρέμμα

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 11 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να χωρίσετε σύμφωνα με τους κανόνες συλλαβισμού, τις παρακάτω λέξεις:

απαγορεύεται : .....

αρκετά : .....

ανακατεύουν : .....

αλλαγή : .....

αλαζονεία : .....

επαρχία : .....

συμμαθήτριες : .....

σταθμάρχης : .....

ανθρωπιά : .....

καταφέρνουμε : .....

2. Στις παρακάτω προτάσεις να υπογραμμίσετε τα ρήματα και να βάλετε μέσα σε αγκύλη τα υποκείμενα (κάνοντας και τη σημείωση) όπως στα παραδείγματα.

π.χ.(1) ^Υ [Ο Κώστας] ^Ρ συνόδεψε τη Μαρία στην εκδήλωση.

π.χ.(2) ^{Απρόσ. Ρήμα} ^Υ Πρέπει [να συναντηθούμε].

α) Απαγορεύεται η χρήση κινητών τηλεφώνων.

β) Φαίνεται ότι κουράστηκες.

γ) Η γιαγιά μου μας τραγούδησε παραδοσιακά τραγούδια.

δ) Εσύ τον βοήθησες;

ε) Ακούγεται πως θα μας επισκεφτεί σύντομα.

στ) Ο ταχυδρόμος χτύπησε το κουδούνι.

ζ) Πρέπει να κρυφτείτε.

η) Επιβάλλεται να συνεργάζεστε.

θ) Ενημερώθηκαν οι καταναλωτές για τα προϊόντα.

3. Να συμπληρώσετε τον παρακάτω πίνακα.

Συνοπτική προστακτική	Συνοπτική υποτακτική	Οριστική ενεστώτα
κρυφτείτε (- ομαι)		
βοηθήστε		
κερδίστε		
ρυθμιστείτε		
καλλιέργησε		
μοιραστείτε		
καταναλώστε		
συνεργαστείτε		
ικανοποιήστε		
κρατηθείτε		
χωριστείτε		

4. Να συμπληρώσετε τα κενά με **η**, με **ι** ή με **ει**:

Οδηγ....τε πολύ γρήγορα και ....ναι επ....κίνδυνο.

Άμα χρειαστ....τε βοήθ....α, μη διστάσετε να με καλέσετε.

Καλό είναι να συνεννο....θ....τε μεταξύ σας, προτού αποφασ....σετε οτιδήποτε.

Βεβαιωθ....τε πρώτα, προτού απαντήσετε θετικά.

Συνεργαστ....τε καλύτερα και έχετε πολλές πιθανότητες να νικ....σετε.

Φροντ...στε να ασχοληθ....τε πιο σοβαρά με την εργασία σας.

Περιμένω να ακούσω τ... αποφασ....σατε.

- **Επίθετα σε -ος, -ος, -ο (αρχαιοκλιτα)**

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό/θηλυκό		Ουδέτερο	
Ον.	ο/η	ενεργ ός	το	ενεργ ό
Γεν.	του/της	ενεργ ού	του	ενεργ ού
Αιτ.	τον/την	ενεργ ό	το	ενεργ ό
Κλ.	—	ενεργέ	—	ενεργό

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό/θηλυκό		Ουδέτερο	
Ον.	οι	ενεργ οί	τα	ενεργά
Γεν.	των	ενεργών	των	ενεργών
Αιτ.	τους/τις	ενεργ ούς	τα	ενεργά
Κλ.	—	ενεργ οί	—	ενεργά

Για παράδειγμα,

Η Μαρία είναι αριστούχος μαθήτρια.

Οι αριστούχοι φοιτήτριες πήραν υποτροφία.

Το ηφαίστειο είναι ενεργό.

Ο λογαριασμός αυτός είναι ανενεργός.

Επιβραβεύτηκε λόγω της ενεργού συμμετοχής της στα δρώμενα της τοπικής κοινωνίας.

• **Επίθετα σε -ων, -ουσα, -ον (αρχαιοκλιτα)**

Ενικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	ο απών	η απούσα	το απόν
Γεν.	του απόντος	της απούσας	του απόντος
Αιτ.	το(ν) απόντα	τη(ν) απούσα	το απόν
Κλ.	___ (απόντα)	___ (απούσα)	___ (απόν)

Πληθυντικός αριθμός

	Αρσενικό	Θηλυκό	Ουδέτερο
Ον.	οι απόντες	οι απούσες	τα απόντα
Γεν.	των απόντων	των απουσών	των απόντων
Αιτ.	τους απόντες	τις απούσες	τα απόντα
Κλ.	___ (απόντες)	___ (απούσες)	___ (απόντα)

Για παράδειγμα,

Οι επιτυχόντες στις εξετάσεις είναι πολύ χαρούμενοι.

Στο απουσιολόγιο της τάξης μας καθημερινά καταγράφουμε τις απούσες μαθήτριες και τους απόντες μαθητές.

Είχαμε μια ενδιαφέρουσα συζήτηση με τη μητέρα μου.

Ο Μάνος είναι ενδιαφέρων άνθρωπος.

Προέκυψε ένα επείγον περιστατικό στη δουλειά, γι' αυτό άργησα.

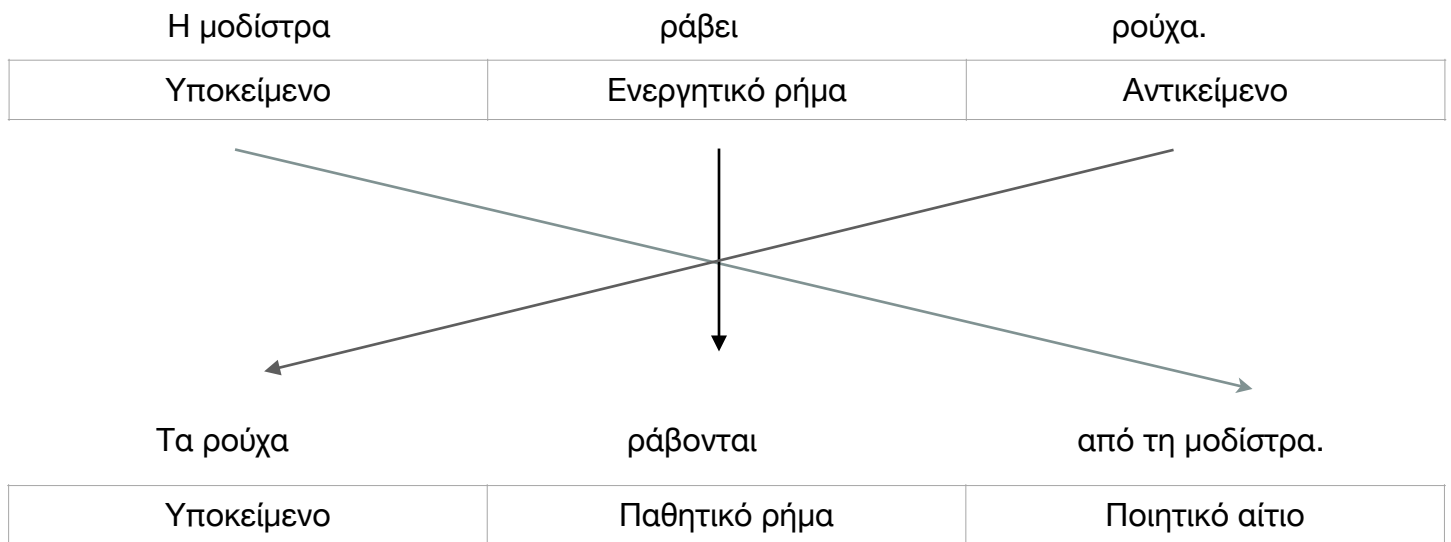

Όμοια με το απών κλίνονται: παρών, ενδιαφέρων, επείγων, πρωτεύων, δευτερεύων, επιτυχών κ.α.

• Ενεργητική - Παθητική σύνταξη

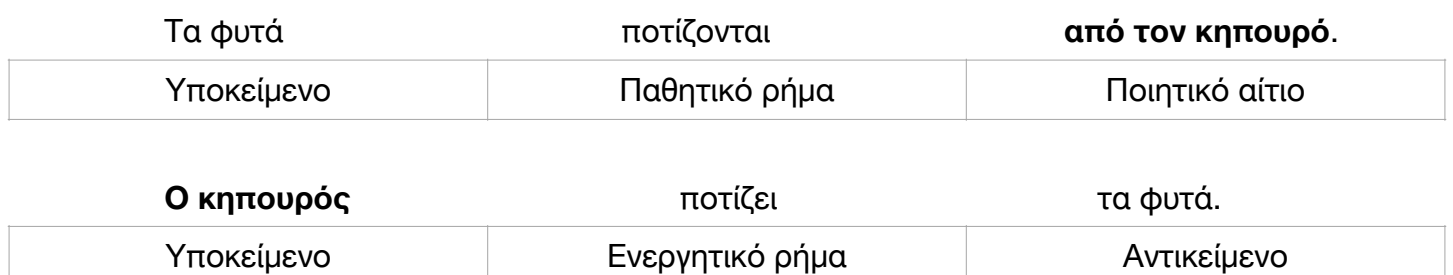
Πώς μετατρέπουμε την ενεργητική σύνταξη σε παθητική

- 1) Το **ενεργητικό** ρήμα μετατρέπεται σε **παθητικό**
- 2) Το **υποκείμενο** γίνεται **ποιητικό αίτιο** (προσδιορισμός με πρόθεση που εκφράζει από ποιο πρόσωπο, ζώο ή πράγμα προέρχεται αυτό που συμβαίνει στο υποκείμενο του παθητικού ρήματος)
Το **ποιητικό αίτιο** εκφέρεται με την πρόθεση **από** + **αιτιατική**
- 3) Το **αντικείμενο** γίνεται **υποκείμενο** του **παθητικού ρήματος**.

Πώς μετατρέπουμε την παθητική σύνταξη σε ενεργητική

- 1) Το **παθητικό** ρήμα μετατρέπεται σε **ενεργητικό**.
- 2) Το **ποιητικό αίτιο** γίνεται **υποκείμενο** (χωρίς πρόθεση)
- 3) Το **υποκείμενο** γίνεται **αντικείμενο**.

• Αναφορικές προτάσεις

Αναφορικές προτάσεις καλούνται οι εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις που αναφέρονται σε κάποιον όρο της πρότασης, από τη οποία εξαρτώνται και εισάγονται με :

α) τις αναφορικές αντωνυμίες :

ο οποίος, η οποία, το οποίο
που
όποιος, όποια, όποιο
οποιοσδήποτε, οποιαδήποτε, οποιοδήποτε
οσοσδήποτε, οσηδήποτε
όσος, όση, όσο
ό,τι
οτιδήποτε

π.χ. Αυτός είναι ο γιατρός **που με εξέτασε.**
Όποιος έχει παράπονο ας το εκφράσει.
Κάνε **ό,τι επιθυμείς.**

β) τα αναφορικά επιρρήματα

όπου, όποτε, οποτεδήποτε, οπουδήποτε
όπως, όσο

π.χ.

Προσπάθησε **όσο περισσότερο και καλύτερα** μπορούσες.

Όποτε θέλεις τηλεφώνησε μου.

- Χωρίζονται **με κόμμα** από την κύρια πρόταση (από την οποία εξαρτώνται) οι αναφορικές προτάσεις που απλώς **δίνουν/προσθέτουν** μια **πληροφορία** σχετικά με τον όρο τον οποίο προσδιορίζουν.

Για παράδειγμα,

Συνεργάστηκε με τον Νικήτα, ο οποίος είναι εκπληκτικός εικονογράφος.

- **ΔΕΝ** χωρίζονται **με κόμμα** όταν οι αναφορικές προτάσεις μας **δίνουν** μια **πληροφορία** που είναι **απαραίτητο συμπλήρωμα** του όρου που προσδιορίζουν.

Π.χ.

Ακούμε προσεκτικά όσα ισχυρίζεστε.

Συζήτησα με τα παιδιά που ενοχλούσαν τους συμμαθητές τους. (= τα ενοχλητικά)

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 13 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Τα παρακάτω ρήματα να τα γράψετε στο α' ενικό πρόσωπο ενεστώτα Παθητικής φωνής και να βρείτε ουσιαστικά που ανήκουν στην ίδια οικογένεια (θηλυκό ή ουδέτερο ή, και τα δυο μαζί).

Ρήμα ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Ρήμα ΠΑΘΗΤΙΚΗ ΦΩΝΗ	Ουσιαστικό
κρύβω		
ερμηνεύω		
διαφοροποιώ		
διαγράφω		
ράβω		
περιγράφω		
σημειώνω		
δημιουργώ		
ρωτώ		
συμπληρώνω		
ανοίγω		

2. Να υπογραμμίσετε τις δευτερεύουσες/εξαρτημένες προτάσεις και να τις χαρακτηρίσετε.

► Αν ήμουν κοντά σας, θα βοηθούσα στο κλάδεμα.

.....

► Όποιος θέλει να βοηθήσει ας το δηλώσει .

.....

► Διάλεξε όποιο βιβλίο θέλεις.

.....

► Αυτό συνέβη, επειδή υπήρχαν εσωτερικά προβλήματα.

.....

▸ Σε ενημερώνω για να μην έχεις αυταπάτες.

.....

3. Τις παρακάτω μαυρισμένες και υπογραμμισμένες λέξεις να τις καταχωρίσετε στην κατάλληλη στήλη του πίνακα.

- α) Ο καιρός χθες ήταν **βροχερός**.
- β) Ο τεχνικός διόρθωσε τη βλάβη.
- γ) Δίδαξα **στα παιδιά τα κλάσματα**.
- δ) Ο Γιάννης κλάδεψε τα φυτά του κήπου.
- ε) Το σχόλιο ήταν **κακεντρεχές**.
- στ) Ο Νίκος αποδείχτηκε ψευδομάρτυρας.
- ζ) Δώσε **της τα χρήματα**.
- η) Αρχίζουμε να σχεδιάζουμε.

Κατηγορούμενο	Άμεσο αντικείμενο	Έμμεσο αντικείμενο

4. Με τις παρακάτω σύνθετες λέξεις -αφού πρώτα βρείτε τη σημασία τους στο λεξικό σας- να σχηματίσετε προτάσεις.

[αναδιοργάνωση, διχόνοια, αξιόλογο, καλαισθησία, απρόσμενα]

α. ....
.....

β. ....
.....

γ. ....
.....

δ. ....
.....

ε. ....
.....

- **Ρήματα με δύο (2) λάμδα (-λλ-)**
- **Ρήματα με 2ο συνθετικό το ρήμα «βάλλω»**

Τα ρήματα που έχουν ως 2ο συνθετικό τους το ρήμα «βάλλω»,

1) γράφονται με δύο (-λλ-)...

στην	Οριστική Ενεστώτα	π.χ.	αναβάλλω
-//-	Υποτακτική Ενεστώτα	π.χ.	να αναβάλλω
στον	Παρατατικό	π.χ.	ανέβαλλα
και στον	Εξακολουθητικό Μέλλοντα	π.χ.	θα αναβάλλω

Δηλαδή γράφονται με **δύο (-λλ-)** στους **εξακολουθητικούς** χρόνους.

2) γράφονται με ένα (-λ-)...

στην	Οριστική Αορίστου	π.χ.	ανέβαλα
-//-	Υποτακτική Αορίστου	π.χ.	να αναβάλω
στον	Συνοπτικό Μέλλοντα	π.χ.	θα αναβάλω
-//-	Παρακείμενο	π.χ.	έχω αναβάλει
-//-	Υπερσυντέλικο	π.χ.	είχα αναβάλει
και			
στον	Συντελεσμένο Μέλλοντα	π.χ.	Θα έχω αναβάλει

Δηλαδή γράφονται με **ένα (-λ-)** στους **συνοπτικούς** και **συντελεσμένους** χρόνους.

Σημείωση:

1) Όπως παρατηρούμε παραπάνω, στον **Παρατατικό** και στον **Αόριστο** (στους παρελθοντικούς χρόνους δηλαδή) η **πρόθεση «ανά» που λήγει σε φωνήεν** διώχνει το τελικό της φωνήεν και στη θέση του μπαίνει -μια **εσωτερική αύξηση** όπως λέγεται- ένα **έψιλον (ε)**.

βλ. **ανα** - βάλλω → αν - **έ** - βαλλα (παρατατικός)
ανα - βάλλω → αν**έ** - βαλα (αόριστος)

- 2) Τα σύνθετα ρήματα που **η πρόθεσή τους** (το 1ο συνθετικό) **λήγει σε σύμφωνο**, ΔΕΝ παίρνουν εσωτερική αύξηση αλλά, γράφουμε την πρόθεση και μετά από αυτήν (την πρόθεση), γράφουμε το ρήμα μας στον παρατατικό ή αόριστο με την **εξωτερική του αύξηση** (την αύξηση **(ε)** ή **(η)** δηλαδή που παίρνουν τα ρήματα είτε αρχίζουν από φωνήεν είτε από σύμφωνο).

Π.χ.

προς + βάλλω (= προσβάλλω) → προσ**ε**βαλλα (παρατατικός)
→ προσ**ε**βαλα (αόριστος)

συν + βάλλω (= συμβάλλω) → συν**ε**βαλλα (παρατατικός)
→ συν**ε**βαλα (αόριστος)

Για παράδειγμα, έχουμε

παράδειγμα 1 (πρόθεση με τελικό γράμμα -φωνήεν-)

Οριστική Έγκλιση

Ενεστώτας	επι βάλλω
Παρατατικός	επέ βαλλα
Αόριστος	επέ βαλα
Εξακ. Μέλ.	θα επι βάλλω
Συνοπ. Μέλ.	θα επι βάλω
Παρακείμενος	έχω επι βάλει
Υπερ/κος	είχα επι βάλει
Συν/νος Μελ.	θα έχω επι βάλει

Υποτακτική Έγκλιση

Ενεστώτα/ Εξακολουθητική	να επι βάλλω
Αορίστου Συνοπτική	να επι βάλω
Παρακειμένου/ Συντελεσμένη	να έχω επι βάλει

Προστακτική Έγκλιση

Ενεστώτα/ Εξακολουθητική	επίβαλλε επιβάλλετε
Αορίστου Συνοπτική	επίβαλε επιβάλετε

παράδειγμα 2 (πρόθεση με τελικό γράμμα -σύμφωνο-)

Οριστική Έγκλιση

Ενεστώτας	προσβάλλω
Παρατατικός	προσέβαλλα
Αόριστος	προσέβαλα
Εξακ. Μέλ.	θα προσβάλλω
Συνοπ. Μέλ.	θα προσβάλω
Παρακείμενος	έχω προσβάλει
Υπερ/κος	είχα προσβάλει
Συν/νος. Μελ.	θα έχω προσβάλει

Υποτακτική Έγκλιση

Ενεστώτα/ Εξακολουθητική	να προσβάλλω
Αορίστου Συνοπτική	να προσβάλω
Παρακειμένου/ Συντελεσμένη	να έχω προσβάλει

Προστακτική Έγκλιση

Ενεστώτα/ Εξακολουθητική	προσβαλλε προσβάλλετε
Αορίστου Συνοπτική	πρόσβαλε προσβάλετε

Επισημανση:

Εσωτερική **Αύξηση (ε)** μπαίνει μόνο στην οριστική έγκλιση, **ΠΟΤΕ** στην προστακτική.

Για παράδειγμα

λέμε και γράφουμε **διάγραψε** (προστακτική) και **ΟΧΙ** ...διέγραψε

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 13 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Να γίνει χρονική αντικατάσταση στα παρακάτω ρήματα.

Ενεστ.	διαβάλλει (γ' ενικό)		
Πρτ			
Αόρ.			
Εξ. Μελ.		θα αναβάλλεις	
Συν. Μελ.			
Πρκ.			
Υπρ.			είχαν υποβάλει
Συντ. Μελ.			

Ενεστ.	προσβάλλουν	
Πρτ		εισέβαλλαν
Αόρ.		
Εξ. Μελ.		
Συν. Μελ.		
Πρκ.		
Υπρ.		
Συντ. Μελ.		

2. Να σχηματίσετε προτάσεις βάζοντας τα παρακάτω ρήματα στην **οριστική** και στην **προστακτική αορίστου**.

[καταβάλλω, αναβάλλω, υποβάλλω, βαθμολογώ, περιποιούμαι, συνεργάζομαι]

α1) .....

οριστική αορίστου

α2) .....

προστακτική αορίστου

β_1) .....
.....

β_2) .....
.....

γ_1) .....
.....

γ_2) .....
.....

δ_1) .....
.....

δ_2) .....
.....

ϵ_1) .....
.....

ϵ_2) .....
.....

σ_1) .....
.....

σ_2) .....
.....

• Προστακτική Αορίστου

A. Ενεργητικής φωνής (σε **-ισε, -ίστε & -ήσε, -ήστε**)

B. Παθητικής φωνής (σε **-είτε**)

A1. Ρήματα Α' συζυγίας [Ενεργητική φωνή]

Τα ρήματα Α' συζυγίας (σε **-ίζω**) στην Ενεργητική φωνή διατηρούν το **γιώτα (-ι-)** και στην προστακτική Αορίστου.

Για παράδειγμα,

μυρίζω → μύρι**ισε**
μυρί**ιστε**

χωρίζω → χώρισε
χωρί**ιστε**

A2. Ρήματα Β' συζυγίας [Ενεργητική φωνή]

Τα ρήματα Β' συζυγίας (σε **-άω/ώ** και **-έω/ώ**) στην Ενεργητική φωνή γράφονται με **ήτα (-η-)** στην προστακτική Αορίστου.

Για παράδειγμα,

αγαπώ → αγάπ**ησε**
αγαπ**ήστε**

οδηγώ → οδήγησε
οδηγ**ήστε**

B. Ρήματα Α' & Β' συζυγίας [Παθητική φωνή]

Τα ρήματα Α' & Β' συζυγίας στο **β' πληθυντικό** πρόσωπο, έχουν κατάληξη **-είτε** με **έψιλον γιώτα (-εί-)** στην προστακτική Αορίστου.

Για παράδειγμα,

χτενίζομαι → χτενισ**είτε**

αναρωτιέμαι → αναρωτηθ**είτε**

θυμούμαι/θυμάμαι. → θυμηθ**είτε**

περιποιούμαι → περιποιηθ**είτε**

εγγυώμαι → εγγυηθ**είτε**

Ενότητα 15 - Φύλλο Εργασίας 1

1. Να συμπληρώσετε τα κενά με **η**, με **ι** ή με **ει**:

Κατευθυνθ....τε παρακαλώ προς την έξοδο κινδύνου!

Κρατ....στε τα ρέστα!

Καλό είναι να συμβουλευτ....τε ένα ειδικό.

Εκμεταλλεύτ....κε την κατάσταση προς όφελος του.

Προκλήθ....κε μεγάλη ζημιά στα σπαρτά λόγω χαλαζόπτωσ....ς.

Φροντ...στε να ασχοληθ....τε πιο σοβαρά με την εργασία σας.

Περιμένω να ακούσω τ... αποφασ....σατε.

Να χαρ....τε όσο το δυνατόν περισσότερο τις ημέρες διακοπών σας.

Ευχαριστ....σου τις αναπάντεχα ηλιόλουστες μέρες.

Τοποθετ....ται πολύ εύκολα.

Εξηγ....στε την ορθογραφ...α των παρακάτω λέξεων.

Συλλαβ....στε προσεκτικά τις λέξεις.

Ο Τάσος οδηγ....ται στο συμπέρασμα ότι τελικά έπραξε σωστά.

2. Τις παρακάτω μαυρισμένες και υπογραμμισμένες λέξεις να τις γράψετε στην κατάλληλη στήλη του πίνακα, διευκρινίζοντας πότε είναι άμεσο και πότε έμμεσο το αντικείμενο (όταν υπάρχει δίπτωτο ρήμα).

α) Η Κατερίνα παραμέρισε **τον εγωισμό**.

β) Παρατηρήστε **το** προσεκτικά.

γ) Φαίνεσαι **κουρασμένος**.

δ) **Σού** έδωσα πολλές **ευκαιρίες**.

ε) Περιγράψτε **μου το περιστατικό**.

στ) Είναι **δύστροπος**.

ζ) Ο γιατρός είναι **έμπειρος**.

Κατηγορούμενο	Αντικείμενο

Κατηγορούμενο	Αντικείμενο

3. Να σχηματίσετε σύνθετες λέξεις με τα παρακάτω στοιχεία από τα αρχαία ελληνικά και με αυτές (τις λέξεις) να γράψετε προτάσεις.

[αλληλο- , δυσ- , ευ- , αμφι- , πυρο-]

α) .....

β) .....

γ) .....

δ) .....

ε) .....

- Ρήματα Β' συζυγίας σε ...-ώμαι
- Ρήματα Β' συζυγίας σε ...-ούμαι
Παθητική Φωνή

A. Ρήματα σε ...-ώμαι

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
εγγυ ώμαι	εγγυ όμουν
εγγυάσαι	εγγυ όσουν
εγγυάται	εγγυ όταν
εγγυ όμαστε	εγγυ όμαστε [εγγυόμασταν]
εγγυάστε	εγγυ όσαστε [εγγυόσασταν]
εγγυ ώνται	εγγυ όνταν

Σημείωση:

- 1) Με ωμέγα (- ω -) γράφεται στο **1ο ενικό** και **3ο πληθυντικό** πρόσωπο **Ενεστώτα**.
- 2) Με όμικρον (- ο -) στον **Παρατατικό** και στο **1ο πληθυντικό Ενεστώτα**

B. Ρήματα σε ...-ούμαι

ΕΝΕΣΤΩΤΑΣ	ΠΑΡΑΤΑΤΙΚΟΣ
στερ ούμαι	[στερ ούμουν]*
στερείσαι	[στερ ούσουν]*
στερείται	στερ ούνταν / εστερείτο
στερούμαστε	στερ ούμαστε [στερούμασταν]
στερείστε	στερ ούσαστε [στερούσασταν]
στερούνται	στερ ούνταν / εστερούντο

Όμοια με το στερούμαι κλίνονται: αποτελούμαι, επικαλούμαι, προηγούμαι, χρησιμοποιούμαι, αφηγούμαι, διηγούμαι, αναιρούμαι, μιμούμαι, εκδικούμαι, κλπ

* Αυτοί οι τύποι χρησιμοποιούνται σπάνια.

• Σύνθετα Ρήματα με 2ο συνθετικό το ρ. «άγω»

Τα σύνθετα ρήματα με 2ο συνθετικό το ρήμα «άγω», ανήκουν σε μια ξεχωριστή κατηγορία και παίρνουν την παρακάτω μορφή σε κάθε χρόνο.

Οριστική Έγκλιση

Ενεστώτας	συν άγω
Παρατατικός	συν ήγα
Αόριστος	συν ήγαγα
Εξακ. Μέλ.	θα συν άγω
Συνοπ. Μέλ.	θα συν αγάγω
Παρακείμενος	έχω συν αγάγει
Υπερ/κος	είχα συν αγάγει
Συν/νος Μελ.	θα έχω συν αγάγει

- όταν δηλώνεται κάτι **εξακολουθητικό**, επαναλαμβανόμενο, χρησιμοποιούμε το θέμα - **άγ** -
- όταν όμως δηλώνεται κάτι **συνοπτικό**, στιγμιαίο, τότε χρησιμοποιούμε το θέμα - **αγάγ** -

Όνοματεπώνυμο: _____

Ενότητα 15 - Φύλλο Εργασίας 2

1. Τα παρακάτω σύνθετα ρήματα να τα γράψετε στον παρατατικό, στον αόριστο, στον παρακείμενο και στον εξακολουθητικό μέλλοντα.

Ενεστώτας	Παρατατικός	Αόριστος	Παρακείμενος	Εξ. Μέλλοντας
εισάγω				
παράγω				
συνάγω				
αναπαράγω				
εξάγω				
προάγω				

2. Από τα παραπάνω σύνθετα ρήματα (αφού βρείτε τη σημασία τους στο λεξικό):

α) να σχηματίσετε ουσιαστικά

β) με **ρήματα** (χρόνου-προσώπου δικής σας επιλογής) από τα παραπάνω ή **ουσιαστικά** που παράγονται από αυτά να σχηματίσετε τέσσερις (4) προτάσεις.

α)

Ρήματα	Ουσιαστικά
εισάγω	
παράγω	
συνάγω	
αναπαράγω	
εξάγω	
προάγω	

β1) .....

.....

β2) .....

.....

β3) .....

.....

β4) .....

.....

3. Να συμπληρώσετε τα ρήματα στις παρακάτω προτάσεις στο χρόνο, που ζητείται:

- Η Νικολέττα ..... [διηγούμαι - **Ενεστώτας**] πολύ ωραίες ιστορίες.
- Έχετε την εντύπωση ότι οι δυο τους ..... [εξαρτώμαι - **Ενεστώτας**] από εσάς;
- Τα υλικά αυτά μέχρι πρόσφατα ..... [χρησιμοποιούμαι - **Παρατατικός**] πολύ στις οικοδομικές εργασίες.
- Ποιος μου ..... [εγγυώμαι - **Ενεστώτας**] ότι δεν θα επαναληφθεί κάτι αντίστοιχο;
- ..... [προηγούμαι - **Ενεστώτας**] οι μαθητές της Α' τάξης και ακολουθούν οι μαθητές της Β'.
- Τα εκπαιδευτικά προγράμματα στα οποία συμμετείχαν οι μαθητές του σχολείου, ... [προάγω ι - **Αόριστος**] τη συνεργασία με σχολεία του εξωτερικού.
- Από πού ..... [εξάγω - **Παρακείμενος**] αυτά τα συμπεράσματα;
- Πολλοί εκπαιδευτικοί προσπαθούν ..... [εισάγω - **Υπ. Αορίστου**] και να εφαρμόσουν νέες μεθόδους διδασκαλίας.

- **Ευθείες ερωτήσεις - ευθεία ερωτηματική πρόταση**
- **Πλάγιες ερωτήσεις - πλάγια ερωτηματική πρόταση**
- **Αρνητικές προτάσεις**
- **Καταφατικές προτάσεις**

A. Ευθεία ερώτηση

Οι ευθείες ερωτήσεις είναι κύριες προτάσεις που στο τέλος τους βάζουμε πάντοτε ερωτηματικό. Εισάγονται με

- **ερωτηματική αντωνυμία** (ποιος, ποια, ποιο, τι, πόσος, -η, -ο)
- **ερωτηματικό επίρρημα** (πότε)
- ή ακόμη και με λέξεις όπως: μήπως, άραγε

Π.χ.

Τι ώρα έχεις ραντεβού με τον γιατρό;
Πότε θα επιστρέψετε;
Άραγε έγραψε καλά στις εξετάσεις;

B. Πλάγια ερώτηση (πλάγια ερωτηματική πρόταση)

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις είναι δευτερεύουσες προτάσεις που μεταφέρουν τη δική μας (ευθεία) ερώτηση ή κάποιου άλλου ομιλητή.

Στο τέλος των πλάγιων ερωτηματικών προτάσεων **βάζουμε τελεία** και όχι ερωτηματικό.

Π.χ.

Τη ρώτησα: «Επιτρέπονται τα ζώα συντροφιάς;» (ευθεία ερώτηση)
Τη ρώτησα αν επιτρέπονταν τα ζώα συντροφιάς. (πλάγια ερώτηση)

Με ρώτησαν: «Ποια είναι τα σχέδια σου;»
Με ρώτησαν ποια ήταν τα σχέδια μου.

Οι πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις λειτουργούν ως αντικείμενο.

Π.χ.

αντικείμενο

Πείτε μου **πόση ώρα περιμένετε.**

Γ. Αρνητική πρόταση

Αρνητικές προτάσεις είναι οι προτάσεις των οποίων το ρήμα συνοδεύεται από άρνηση όπως: δεν, μην, ούτε κλπ

Π.χ.

Δεν ξέρω πόσο θα διαρκέσει η ομιλία.
Μην ανοίγεις το παράθυρο.
Ούτε να το συζητάς!

Δ. Καταφατική πρόταση

Καταφατικές προτάσεις είναι οι προτάσεις που το ρήμα τους δεν συνοδεύεται από άρνηση.

Π.χ.

Ο καιρός είναι βροχερός.
Ίσως να έχεις δίκιο τελικά.